

RAPORT

z ogólnopolskiego badania ankietowego
Młodzi i substancje psychoaktywne
przeprowadzonego wśród uczniów szkół
podstawowych i gimnazjów

dr Błażej Dyczewski

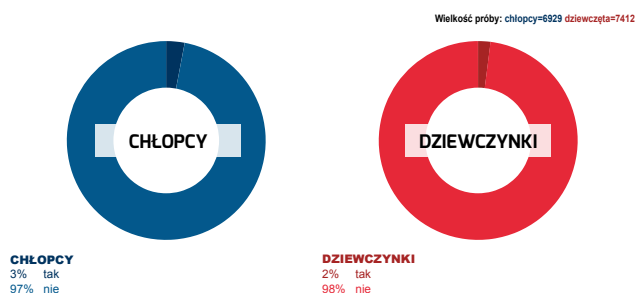

SPIS TREŚCI

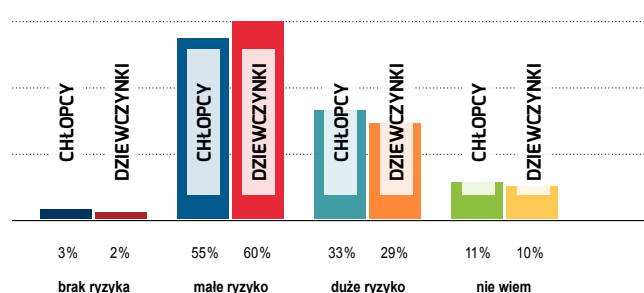
Wstęp.....	3
1. Opis badania	4
1.1. Charakterystyka badania.....	4
2. Cele badania.....	4
2.1. Główne cele badania.....	4
3. Procedura badawcza.....	5
3.1. Przygotowanie próby	5
3.2. Proces weryfikacji wiarygodności i kontroli.....	6
3.2.2.1. Wykluczanie odpowiedzi ze względu na niespójności w odpowiedziach.....	6
3.3. Zastosowanie narzędzia badawczego.....	7
4. Charakterystyka badanych uczniów	8
4.1. Płeć.....	8
5. Prezentacja wyników	9
5.1. Najważniejsze wyniki badania.....	9
5.2. Palenie papierosów przez młodzież	12
5.3. Picie alkoholu przez młodzież.....	20
5.3. Palenie marihuany i zażywanie dopalaczy przez gimnazjalistów	33
6. Podsumowanie i wnioski	39

JAK CZYTAĆ WYKRESY?

W przypadku wykresów kołowych, wykres po lewej stronie obrazuje wynik chłopców, a wykres po prawej stronie – wynik dziewcząt. Legenda pod wykresami opisuje liczbowo poszczególne ich części (dla wyników większych niż 0%).

W przypadku wykresów słupkowych, wyniki chłopców i dziewcząt przedstawiane są w parach słupków, gdzie lewy słupek obrazuje wynik chłopców, a prawy – dziewcząt. Kolejne pary ilustrują wyniki osiągnięte dla kolejnych odpowiedzi.

WSTĘP

Badanie zrealizowane przez Stowarzyszenie Producentów i Dziennikarzy Radiowych „Młodzi i substancje psychoaktywne” stanowi ogólnopolskie spojrzenie na problem palenia papierosów, picia alkoholu, zażywania narkotyków i dopalaczy z perspektywy młodzieży.

Jakkolwiek problem palenia papierosów i zażywania substancji psychoaktywnych jest zarówno w opinii publicznej, jak również wśród dorosłych problemem uświadomionym, to nadal w niektórych grupach społecznych to negatywne zjawisko wydaje się być niedostrzegalne. Najczęściej pierwsze spożycie alkoholu wśród uczniów szkół podstawowych odbywa się z namowy dorosłych, także rodziców. Spożywanie alkoholu przez młodzież może powodować różne problemy zdrowotne, wychowawcze, ale także społeczne, które bez odpowiedniej profilaktyki, będą przybierały na sile. Z jednej strony działania naprawcze w tej kwestii rekomenduje Komisja Europejska, z drugiej jednak władze miast powinny także zainteresować się tym zjawiskiem.

Socjologiczne badanie empiryczne swoim zakresem obejmowało uczniów z niemalże całego terytorium Polski. Badaniem objęto zarówno uczniów piątych klas szkół podstawowych oraz uczniów drugich klas szkół gimnazjalnych. Dzięki przeprowadzeniu badania w dwóch kohortach możliwa była analiza porównawcza badanych zjawisk, szczególnie w trudnych okresach życiowych związanych z okresem dojrzewania i przejścia do nowej rzeczywistości szkolnej.

W badaniu skupiono się na diagnozie występowania zjawiska używania substancji psychoaktywnych wśród młodzieży szkół podstawowych i gimnazjalnych. Oprócz zastanowienia się nad skalą tego problemu przedmiotem analizy była weryfikacja przekonań i wiedzy o szkodliwości substancji psychoaktywnych. Poza tym skupiono się na pomiarze natężenia zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz problemie dostępności tych substancji wśród badanej młodzieży. W odniesieniu do szkoły podstawowej przedmiotem badania było przyjrzenie się skutkom spożywania alkoholu w opinii badanych uczniów oraz proponowanym przez badanych sposobom pomocy rówieśnikom dotkniętym problemem palenia papierosów lub picia alkoholu.

Analiza socjologiczna odnosząca się do uczniów gimnazjum obejmowała także zagadnienia dotyczące marihuany oraz dopalaczy. Ujęcie, w kwestionariuszu ankiety skierowanym do gimnazjalistów, zagadnień dotyczących tych dwóch substancji okazało się bardzo trafne. Jakkolwiek nie można jeszcze mówić o powszechności palenia marihuany wśród badanych gimnazjalistów, to należy monitorować to zjawisko, gdyż mamy do czynienia z opinią o powszechności występowania zjawiska palenia marihuany wśród młodzieży. Z drugiej strony na horyzoncie pojawia się kolejny nierozwiązany problem – dopalacze.

1. OPIS BADANIA

1.1. Charakterystyka badania

- ✪ Projekt badawczy: Młodzi i substancje psychoaktywne.
- ✪ Wykonawca: Stowarzyszenie Producentów i Dziennikarzy Radiowych, ul. Grochowska 45a, 60-277 Poznań.
- ✪ Termin realizacji prac terenowych: 15 kwietnia – 30 czerwca 2014 roku.
- ✪ Metodologia: badanie ilościowe w formie ankiety papierowej oraz ankiety internetowej wypełnianej audytoryjnie (z zapewnieniem anonimowości).
- ✪ Długość wywiadu: 45 minut.
- ✪ Próba: uczniowie piątych klas szkół podstawowych oraz drugich klas gimnazjum.
- ✪ Liczba badanych osób: 48 076 uczniów, w tym:
 - ✪ 25.173 uczniów klas piątych szkół podstawowych,
 - ✪ 22.903 uczniów klas drugich gimnazjum,
- ✪ Prace terenowe: przeszkoleni pracownicy szkół biorących udział w programie ZTU@.
- ✪ Analizy statystyczne: SPSS, Excel.

2. CELE BADANIA

2.1. Główne cele badania

Głównym celem badania jest diagnoza występowania zjawiska używania substancji psychoaktywnych wśród młodzieży szkół podstawowych i gimnazjalnych. Oprócz zastanowienia się nad skalą tego problemu pytamy się także o weryfikację przekonań i wiedzy o szkodliwości substancji psychoaktywnych. Badając młodzież gimnazjalną, będziemy skupiać się także na pomiarze natężenia zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz problemie dostępności tych substancji wśród badanej młodzieży.

Odnosząc się do głównych celów badania, szczególną uwagę zwrócono na zagadnienia, które najogólniej ujęto w czterech punktach, odrębnie dla szkoły podstawowej i gimnazjum.

1. Szkoła podstawowa
 - a) Opinie uczniów szkół podstawowych na temat szkodliwości palenia papierosów i picia alkoholu. Weryfikacja podstawowej wiedzy związanej z tymi zagadnieniami.
 - b) Osobiste doświadczenia uczniów szkół podstawowych związane z paleniem papierosów oraz piciem alkoholu – częstotliwość spożywania oraz pierwszy kontakt.
 - c) Wiedza uczniów szkół podstawowych na temat rozpowszechnienia zjawiska palenia papierosów i picia alkoholu wśród rówieśników.
 - d) Osobiste doświadczenia uczniów odnoszące się do realnych oraz psychologicznych możliwości zakupu papierosów i alkoholu.
 - e) Skutki spożywania alkoholu w opinii badanych uczniów oraz sposoby pomocy rówieśnikom dotkniętym problemem palenia papierosów lub picia alkoholu.

2. Gimnazjum
 - a) Opinie uczniów szkół gimnazjalnych na temat szkodliwości palenia papierosów, picia alkoholu, palenia marihuany i zażywania dopalaczy. Weryfikacja podstawowej wiedzy związanej z tymi zagadnieniami.
 - b) Osobiste doświadczenia uczniów szkół gimnazjalnych związane z paleniem papierosów, piciem alkoholu, paleniem marihuany oraz spożywaniem dopalaczy – pierwszy kontakt i częstotliwość zażywania.
 - c) Wiedza uczniów szkół gimnazjalnych na temat rozpowszechnienia zjawiska palenia papierosów, picia alkoholu, palenia marihuany i zażywania dopalaczy wśród młodzieży.
 - d) Osobiste doświadczenia uczniów odnoszące się do realnych oraz psychologicznych możliwości zakupu papierosów, alkoholu, narkotyków i dopalaczy.

3. PROCEDURA BADAWCZA

3.1. Przygotowanie próby

Próbę badawczą stanowią uczniowie klas piątych szkoły podstawowej oraz uczniowie klas drugich gimnazjów uczestniczących w kampanii Zachowaj Trzeźwy Umysł ®. Respondenci stanowią próbę reprezentatywną dla ogółu uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu całej Polski. Łącznie w badaniach wzięli udział uczniowie z około 700 samorządów. Odnosząc się do wielkości miejscowości zamieszkania należy stwierdzić, że spośród badanych uczniów 80% stanowią mieszkańcy miejscowości poniżej 100 tys. mieszkańców, czyli z małych i średnich gmin.

Odnosząc się do szkół podstawowych należy stwierdzić, że w badaniu internetowym brało udział 68,5% badanych ze szkół podstawowych i 66,5% uczniów gimnazjum. Ze względu na płeć w badaniu internetowym wzięło udział 70% uczniów, 67% uczennic szkoły podstawowej oraz 68% chłopców i 65% dziewcząt z gimnazjum.

3.2. Proces weryfikacji wiarygodności i kontroli

W przypadku prowadzenia badania za pomocą ankiet wypełnianych przez respondentów, a następnie kodowanych przez pedagogów szkół konieczne było sprawdzenie zbioru danych wraz z selekcją ankiet, w których jakość danych budziła wątpliwości. W celu otrzymania statystyk najlepiej odzwierciedlających badaną rzeczywistość wyłączone z analizy te ankiety, w których badani nie udzielali odpowiedzi na pytania kwestionariuszowe, także na pytania metryczkowe. W przypadku kwestionariusza ankiety internetowej respondent nie mógł przestać ankiety, jeżeli którekolwiek z wymaganych pytań nie zostało wypełnione.

3.2.2.1. WYKLUCZANIE ODPOWIEDZI ZE WZGLĘDU NA NIESPÓJNOŚCI W ODPOWIEDZIACH

W celu wyeliminowania ze zbioru uczniów, którzy udzielali na pytania ankiety wewnętrznie sprzecznych odpowiedzi dokonano szczegółowej selekcji ankiet. Selekcja dotyczyła zarówno ankiet wypełnianych w sposób internetowy, jak i tradycyjny. Głównym kluczem selekcji była niespójność odpowiedzi w pytaniach dotyczących palenia papierosów, spożywania alkoholu, palenia marihuany i zażywania dopalaczy. Dokładny klucz znajduje się poniżej.

Szkoła podstawowa:

1. Tylko jedna odpowiedź dopuszczalna w pytaniach: 5, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 19.
2. Jeżeli zaznaczono 5e, to niedopuszczalne 6a, 6b, 6c, 6d, 6e, 6f.
3. Jeżeli zaznaczono 8a, to niedopuszczalna odpowiedź 8d.
4. Jeżeli zaznaczono 8d, to niedopuszczalne odpowiedzi 9a, 9b, 9c, 9d.
5. Jeżeli zaznaczono 15e, 16g, 18g, 21e, to niedopuszczalne odpowiedzi 15a, 15b, 15c, 16a, 16b, 16c, 16d, 16e, 17a, 18a, 18b, 18c, 18d, 18e, 21a, 21b, 21c, 21d.
6. Jeżeli zaznaczono 17b, to niedopuszczalne odpowiedzi 18a, 18b, 18c, 18d, 18e.
7. Jeżeli zaznaczono 20a, to niedopuszczalne odpowiedzi 21b, 20d.

Gimnazjum:

1. Tylko jedna odpowiedź dopuszczalna w pytaniach: 1, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 31, 32, 33.
2. Jeżeli zaznaczono 1e, 2g, to niedopuszczalne odpowiedzi 1a, 1b, 1c, 2a, 2b, 2c, 2d, 2e, 2f.
3. Jeżeli zaznaczono 4d, to niedopuszczalna odpowiedź 5a.
4. Jeżeli zaznaczono 4a, to niedopuszczalne odpowiedzi 4b, 4d.
5. Jeżeli zaznaczono 6e, 7f, to niedopuszczalne odpowiedzi 6a, 6b, 6c, 7a, 7b, 7c, 7d, 7e, 8a, 9a, 10a, 10b, 10c, 10d, 10e, 15a, 16a, 17a.
6. Jeżeli zaznaczono 9b, to niedopuszczalne odpowiedzi 10a, 10b, 10c, 10d, 10e.
7. Jeżeli zaznaczono 21e, 22f, to niedopuszczalne odpowiedzi 21a, 21b, 21c, 22a, 22b, 22c, 22d, 22e, 23a, 24a.
8. Jeżeli zaznaczono 29e, 30f, to niedopuszczalne odpowiedzi 29a, 29b, 29c, 30a, 30b, 30c, 30d, 30e, 31a, 32a.

3.3. Zastosowanie narzędzia badawczego

Etap pozyskania materiału badawczego realizowany był w placówkach oświatowych biorących udział w badaniu. Wydelegowani pracownicy szkół, po zapoznaniu się z informacjami zawartymi w poradniku mogli zdecydować, czy będą przeprowadzać badania w formie tradycyjnej (ankiety papierowe), czy też w formie elektronicznej (formularz WWW). W zależności od wybranego modelu przygotowane były dokładne instrukcje postępowania.

Kwestionariusz elektroniczny dostępny był na stronie www.ankieta.gkrpa.pl w dniach 15 kwietnia 30 czerwca 2014 r. Kwestionariusz wypełniany przez internet jakkolwiek zwiększał atrakcyjność badania w grupie docelowej, to nie posiadał ograniczeń ilościowych badanych uczniów. Poza tym była to metoda ciekawsza dla uczniów, mniej czasochłonna od tradycyjnej i nie wymagająca dużego wysiłku ze strony nauczyciela/pedagoga/koordynatora przeprowadzającego badanie. Warunkiem zastosowania kwestionariusza elektronicznego był dostęp do sali komputerowej z dostępem do internetu.

W zestawie materiałów Zachowaj Trzeźwy Umysł®, który został rozestany do jednostek samorządu terytorialnego, znajdowały się wydrukowane kwestionariusze ankiet (100 szt. dla szkół podstawowych i 100 szt. dla gimnazjów). Placówkom oświatowym, które zamierzały

przebadać większą liczbę uczniów niż po 100 z każdego typu szkoły rekomendowano kontynuację badań w formie elektronicznej. Badania ankietowe w formie tradycyjnej mogły być realizowane w dniach od 1 kwietnia do 30 czerwca 2014 roku. Wypełnione ankiety wraz z jednym wypełnionym zbiorczym arkuszem odpowiedzi były przesyłane do biura kampanii.

W badaniu realizowanym metodą tradycyjną uczniowie byli typowani do badania w sposób losowy z zachowaniem proporcjonalności reprezentacyjności ze względu na płeć. Zarówno badania realizowane w sposób tradycyjny, jak i elektroniczny odbywały się z zachowaniem anonimowości.

4. CHARAKTERYSTYKA BADANYCH UCZNIÓW

4.1. Płeć

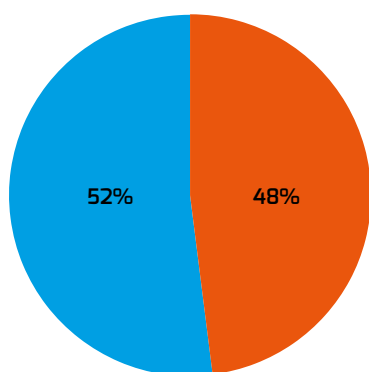
W przeprowadzonym badaniu wzięli udział uczniowie piątych klas szkół podstawowych oraz drugich klas gimnazjów. Łącznie zebrano 31 533 poprawnie wypełnionych kwestionariuszy, spośród których 17 192 stanowiły ankiety wypełnione przez uczniów szkół podstawowych (55%), a 14 341 przez uczniów gimnazjum (45%). W grupie uczniów szkół podstawowych, podobnie jak w grupie gimnazjalistów 48% stanowili chłopcy, natomiast 52% dziewczęta.

Wykres 1. Szkoła podstawowa. Informacja o próbie.

Wykres 2. Gimnazjum. Informacja o próbie.

SZKOŁA PODSTAWOWA

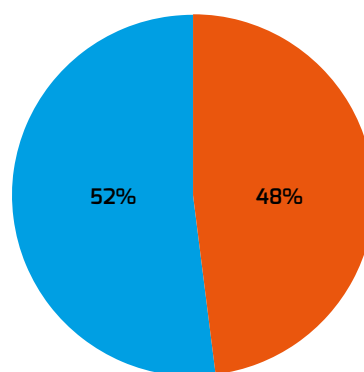
N = 17 192

■ Próba - chłopcy
■ Próba - dziewczęta

GIMNAZJUM

N = 14 341

■ Próba - chłopcy
■ Próba - dziewczęta

5. PREZENTACJA WYNIKÓW

5.1. Najważniejsze wyniki badania

Wyniki pochodzą z badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół gimnazjalnych.

Uczniowie szkół podstawowych zgodnie twierdzą, że palenie papierosów jest uzależniające (chłopcy – 89%, dziewczęta - 90%). Na duże ryzyko związane z nałogowym paleniem papierosów wskazuje 89% chłopców i 90% dziewcząt, z kolei na duże ryzyko związane z nienalogowym paleniem papierosów wskazuje co trzeci uczeń szkoły podstawowej (chłopcy – 33, dziewczęta – 27%).

Po pierwszego papierosa sięga 15% uczniów i 6% uczennic szkoły podstawowej. Z kolei spośród uczniów szkół gimnazjalnych po papierosa sięga już 35% chłopców i 33% dziewcząt. Badani najczęściej sięgają po papierosa w wieku 11-12 lat czyli w momencie kończenia edukacji na poziomie szkoły podstawowej oraz w wieku 12-13 lat - w momencie nauki na poziomie szkoły gimnazjalnej.

Co dziesiąty chłopiec - uczeń szkoły gimnazjalnej sięga co najmniej po jednego po papierosa codziennie (1-5 papierosów dziennie – 4%, 6-10 papierosów dziennie – 2%, 10-20 papierosów dziennie – 2%, więcej niż paczkę dziennie – 2%), co dwudziesty (5%) mniej niż jeden raz na tydzień. Spośród dziewczynek codziennie po papierosa sięga co dwunasta uczennica gimnazjum (1-5 papierosów dziennie – 4%, 6-10 papierosów dziennie – 2%, 10-20 papierosów dziennie – 1%, więcej niż paczkę dziennie – 2%), a co czternasta (7%) pali okazjonalnie, mniej niż jeden papieros na tydzień.

Porównując odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość palenia papierosów z pytaniem o opinię na temat powszechności tego zjawiska wśród rówieśników badanych uczniów można powiedzieć, że opinia o tym, że rówieśnicy palą papierosy jest bardziej powszechna niż samo palenie papierosów przez respondentów. Dotyczy to zarówno uczniów szkoły podstawowej, jak i gimnazjum. Spośród uczniów szkoły podstawowej pali papierosy 5% chłopców i 2% dziewcząt, natomiast wśród gimnazjalistów można spotkać 19% chłopców i 18% dziewcząt. Co jedenasty uczeń szkoły podstawowej i co trzeci uczeń gimnazjum jest przekonany, że spośród jego rówieśników przynajmniej połowa pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu.

Badani uczniowie szkół podstawowych najczęściej wykazują się brakiem wiedzy na temat składu poszczególnych alkoholi. Spośród badanych zaledwie 33% chłopców i 29% dziewcząt wskazało, że alkohol, który znajduje się w piwie, winie i wódce to ten sam związek chemiczny. Poza tym, wykazują się także brakiem wiedzy na temat szkodliwości alkoholu spożywanego okazjonalnie, jak i nałogowo. Stosunkowo mało uczniów szkół podstawowych podziela opinię, że łatwo jest się uzależnić od alkoholu (chłopcy – 63%, dziewczęta – 70%). Spośród badanych prawie trzy czwarte chłopców (72%) i dziewcząt (75%) uznaje małą szkodliwość związaną ze sporadycznym spożywaniem alkoholu. Na duże ryzyko wskazuje zaledwie co ósmy badany uczeń (chłopcy – 15%, dziewczęta – 13%). Inaczej przedstawiają się opinie badanych dotyczące nałogowego spożywania alkoholu. Spośród badanych 90% dziewcząt i 82% chłopców wskazuje na duże ryzyko związane z nałogowym spożywaniem alkoholu.

Uczniowie szkół podstawowych częściej sięgali po alkohol niż po papierosa. Można to dostrzec zarówno wśród chłopców jak i dziewczynek, chociaż po alkohol częściej sięgają chłopcy (33%) niż dziewczęta (23%). W grupie gimnazjalistów zjawisko spożywania alkoholu dosyć powszechne. Chłopcy częściej niż dziewczęta sięgnęli po alkohol jeszcze w okresie szkoły podstawowej (odpowiednio 11lat lub mniej: 18%, 12%).

Spośród tych uczniów szkoły podstawowej, którzy próbowali kiedykolwiek alkoholu 17% chłopców i 13% dziewcząt zostało poczęstowanych przez rodziców. Podobne wyniki odnotowano w grupie uczniów gimnazjum (chłopcy – 17%, dziewczęta – 18%), chociaż w tej grupie można spotkać tych, których poczęstowali koledzy lub koleżanki (chłopcy – 21%, dziewczęta – 24%). Najczęściej spożywanym alkoholem przez uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum jest piwo, gdyż jest to alkohol, co do którego badani są przekonani, że nie będą mieli większych problemów z jego zakupem. Badani gimnazjaliści częściej są przekonani, że nie kupią wódki, niż pozostałych trunków.

Jakkolwiek wśród uczniów szkół podstawowych problem spożywania alkoholu wydaje się być znikomy, bowiem 7% chłopców i 5% dziewcząt przyznało się do spożycia alkoholu w okresie co najmniej 30 dni przed badaniem, to do częstego spożywania przyznaje się co czwarty gimnazjalista (chłopcy - 25%, dziewczęta - 24%). Zarówno wśród uczniów szkół podstawowych, jak i gimnazjum większe jest przekonanie o spożywaniu alkoholu w grupie rówieśniczej niż realne spożycie alkoholu. Może to powodować duże niebezpieczeństwo, gdyż uczniowie gimnazjum mają nierealne wyobrażenie swojej grupy odniesienia, dzięki temu dążenie do akceptacji społecznej może motywować młodych do sięgnięcia po alkohol. Z drugiej strony uczniowie, spożywający regularnie alkohol, wyrażając lepsze wyobrażenie siebie samych w odniesieniu do grupy odniesienia mogą nie dostrzegać problemu spożycia alkoholu przez siebie samych.

Badani uczniowie szkół podstawowych mają świadomość, że okazjonalne spożywanie alkoholu jest szkodliwe dla ich zdrowia oraz może prowadzić do uzależnienia także osób w młodym wieku. W opinii badanych uczniów okazjonalne spożywanie alkoholu przez dorosłych oprócz tego, że może prowadzić do uzależnienia ma także efekt uspokajający.

Badani uczniowie szkół podstawowych w zdecydowanej większości wskazywali, że osoba pijana może łatwo ulec wypadkowi (chłopcy – 64%, dziewczęta – 67%). Mniej więcej trzech na ośmiu badanych odpowiedziało, że osoba pijana może uczestniczyć w bójce (chłopcy – 37%, dziewczęta 38%), a prawie co trzeci badany zwrócił uwagę, że osoba pijana może popełnić przestępstwo (chłopcy i dziewczęta – 31%). Spośród badanych niemalże co piąty podkreślił fakt, że osoba pijana może zostać okradziona (chłopcy – 19%, dziewczęta – 18%).

Badani uczniowie szkół podstawowych postawieni w konkretnej sytuacji (pomoc koledze lub koleżance) częściej zwróciliby się o pomoc do konkretnej instytucji niż do koleżanki lub kolegi (chłopcy i dziewczęta 7%). Poza tym badani częściej zwróciliby się do instytucji w obrębie szkoły niż poza nią np. policja (chłopcy – 13%, dziewczęta – 9%), telefon zaufania (chłopcy i dziewczęta – 11%). O pomoc do instytucji w obrębie szkoły częściej zwróciłyby się dziewczynki, natomiast chłopcy częściej niż dziewczynki udaliby się z prośbą o pomoc do policji.

Wprawdzie nie można jeszcze mówić o występowaniu zjawiska spożywania alkoholu w wymiarze masowym, to niepokojący jest fakt częstego upijania się młodych ludzi zwłaszcza, że niemalże połowa badanych jest przekonana o łatwej dostępności jakiegokolwiek trunku. Pośród badanych niemalże co piąty (19%) chłopiec i co szósta dziewczynka (15%) kupiła dla siebie kiedykolwiek alkohol, a co ósmy chłopiec i co dziesiąta dziewczynka (10%) zrobiła to w ciągu ostatnich 30 dni.

Można mówić o kształtującym się problemie związanym z dostępnością marihuany wśród gimnazjalistów. Dostępność marihuany, substancji zakazanej w Polsce, jest wśród gimnazjalistów prawie taka sama jak dostępność papierosów, powszechnie dostępnych, a zakazanych tylko dla osób do 18 roku życia. Spośród badanych respondentów 28% chłopców i tyle samo dziewcząt przyznało się, że zdobycie marihuany byłoby dla nich łatwe lub bardzo łatwe.

Jakkolwiek 85% chłopców i 89% dziewcząt nigdy nie próbowało zażyć marihuany, to pozostali pierwszy kontakt z marihuaną mieli najczęściej w wieku 14 lat. Wśród gimnazjalistów pierwszy kontakt z marihuaną odbywa się zazwyczaj za pośrednictwem kolegów i koleżanek (chłopcy – 9%, dziewczęta 8%), chociaż spośród tych uczniów, którzy kiedykolwiek spróbowali marihuany 33% chłopców i 27% dziewcząt nie pamięta kiedy to miało miejsce.

Co jedenasty chłopiec (9%) i co czternasta dziewczynka (7%) przyznaje się do zapalenia marihuany w ciągu ostatniego roku, spośród nich 40% chłopców i 27% dziewcząt zapaliło ją w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem ankietowym. Spośród badanych 12% chłopców i 15% dziewcząt jest przekonanych, że wśród ich rówieśników ponad połowa już miała kontakt z marihuaną, a prawie co trzeci gimnazjalista jest w stanie wskazać miejsca, w których można nabyć marihuanę.

Gimnazjaliści wiedzą gdzie najłatwiej kupić dopalacze i są przekonani, że poradziłoby sobie z ich zakupem. Zdobycie dopalaczy byłoby łatwe dla dwóch spośród siedmiu chłopców (28%) oraz prawie dla co trzeciej dziewczynki (30%).

Spośród badanych gimnazjalistów 9% chłopców i 6% dziewcząt przyznało się do zażycia dopalaczy, spośród których 22% chłopców i 17% dziewcząt zażyło dopalacze jeszcze przed ukończeniem 11 roku życia i tyle samo w wieku 11 – 13 lat. Co trzecia osoba, która kiedykolwiek spróbowała dopalaczy, została nimi poczęstowana.

Spośród gimnazjalistów, którzy w ogóle zażywają dopalaczy duża część z nich zażywa je co najmniej od roku i można tutaj mówić o regularności. Spośród ankietowanych 4% chłopców i 3% dziewcząt zażywało dopalaczy w ciągu ostatniego roku, podczas gdy niewiele mniej badanych zażywało dopalaczy w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem (chłopcy – 3%, dziewczęta – 2%).

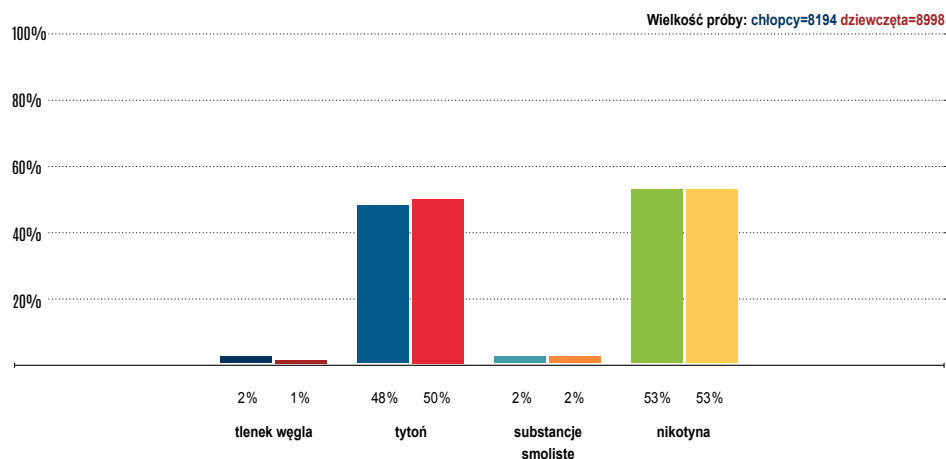
Dziewczęta częściej są przekonane, że wśród ich znajomych więcej jest osób, które kiedykolwiek zażywały dopalaczy. Więcej niż co piąty badany stwierdził, że wśród jego znajomych jest około 10% tych, którzy kiedykolwiek zażywali dopalaczy (chłopcy – 22%, dziewczęta – 23%). Mniej więcej 9% chłopców i 16% dziewcząt wskazało na 10% do 25% próbujących dopalaczy. Spośród badanych 9% chłopców i 14% dziewcząt jest przekonanych, że wśród ich rówieśników ponad połowa już brała dopalacze.

5.2. Palenie papierosów przez młodzież

Na postawione w kwestionariuszu pytanie: *Jak nazywa się silnie toksyczna i uzależniająca substancja zawarta w papierosie* uczniowie szkół podstawowych mniej więcej po połowie wskazali na nikotynę (chłopcy i dziewczęta po 53%) oraz na tytoń (chłopcy 48%, dziewczęta 50%). Pozostałe substancje były wskazywane w znikomym stopniu.

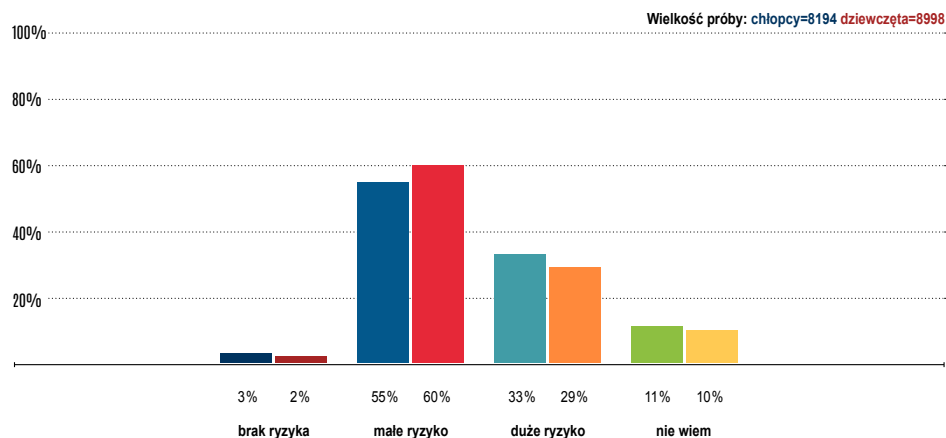
Warto podkreślić, że substancją, o którą pytano, jest nikotyna, która jest składnikiem tytoniu. Na uwagę zasługuje fakt, że wiedza niemalże wszystkich uczniów szkół podstawowych jest poprawna, jednak mało precyzyjna. Zaledwie połowa badanych odpowiedziała poprawnie.

Wykres 3. Szkoła podstawowa. Jak nazywa się silnie toksyczna i uzależniająca substancja zawarta w papierosie?

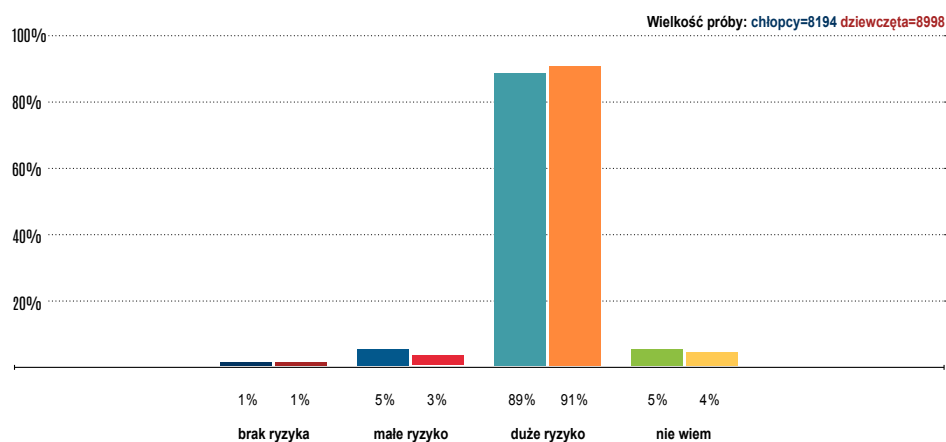
Z kolei na postawione uczniom szkół podstawowych ankiety pytanie: *Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli palą papierosy od czasu do czasu (nienatogowo)* uczniowie najczęściej wskazali na małe ryzyko (chłopcy 55%, dziewczęta 60%). Na duże ryzyko wskazało 33% chłopców i 29% dziewcząt. Jakkolwiek co dziewiąty (11%) chłopiec i co dziesiąta (10%) dziewczyna ze szkoły podstawowej nie ma sprecyzowanego zdania w tej kwestii, to mało jest odpowiedzi wskazujących na brak ryzyka związanego ze sporadycznym paleniem papierosów (chłopcy 3%, dziewczęta 2%).

Wykres 4. Szkoła podstawowa. Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli palą papierosy od czasu do czasu (nienatogowo)?

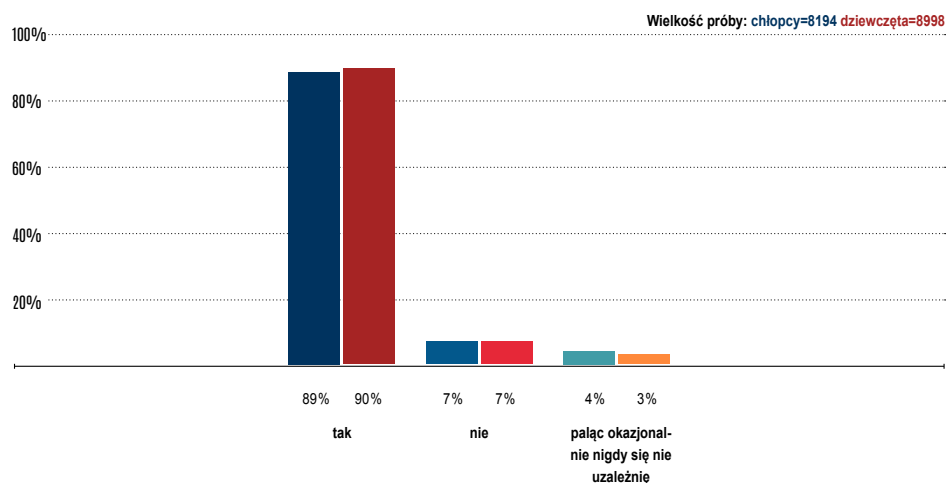
W opinii badanych uczniów sporadyczne palenie papierosów wydaje się nie aż tak bardzo szkodliwe, jak natogowe palenie papierosów. Na postawione pytanie: *Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli palą papierosy natogowo (ok. paczki dziennie)* prawie każdy spośród uczniów szkół podstawowych wskazał na duże ryzyko (chłopcy 89%, dziewczęta 91%). Poza tym mały odsetek badanych uchylił się od odpowiedzi wskazując odpowiedź trudno powiedzieć (chłopcy 5%, dziewczęta 4%).

Wykres 5. Szkoła podstawowa. Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli palą papierosy nałogowo (ok. paczki dziennie)?

Jakkolwiek według połowy badanych uczniów szkół podstawowych sporadyczne palenie papierosów niesie ze sobą duże niebezpieczeństwo zdrowotne lub inne, to według niemalże każdego spośród badanych zarówno chłopców (89%) jak i dziewcząt (90%) łatwo jest się uzależnić od palenia papierosów. Zaledwie 4% chłopców i 3% dziewcząt jest zdania, że palenie okazjonalne nigdy nie uzależnia.

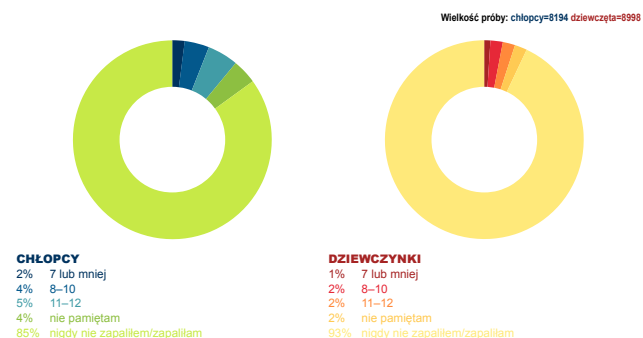
Wykres 6. Szkoła podstawowa. Czy łatwo uzależnić się od palenia papierosów?

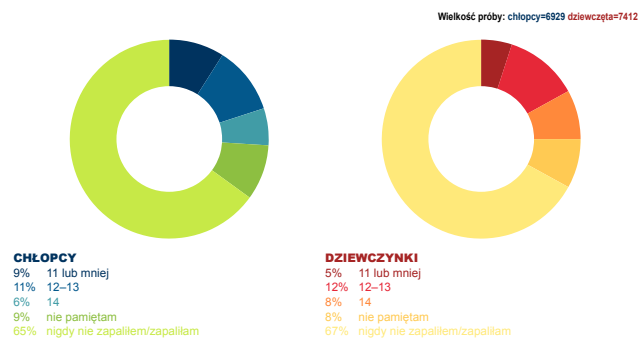
Porównując udzielone odpowiedzi wśród dwóch grup wiekowych można zauważyć, że okres pierwszego sięgnięcia po papierosa przypada na lata nauki w szkole podstawowej u 15% chłopców i zaledwie 6% dziewcząt. Z kolei spośród uczniów szkół gimnazjalnych po papierosa sięgnęło 35% chłopców i 33% dziewcząt.

Warto podkreślić, że spośród uczniów szkół podstawowych zaledwie 2% chłopców i 1% dziewcząt po papierosa sięgnęło jeszcze przed pójściem do szkoły. Respondenci najczęściej sięgają po papierosa w wieku 11-12 lat czyli w momencie kończenia edukacji na poziomie szkoły podstawowej oraz w wieku 12-13 lat - w momencie nauki na poziomie szkoły gimnazjalnej.

Wykres 7. Szkoła podstawowa. Ile miałeś lat, gdy zdarzyło ci się po raz pierwszy w życiu zapalić papierosa?

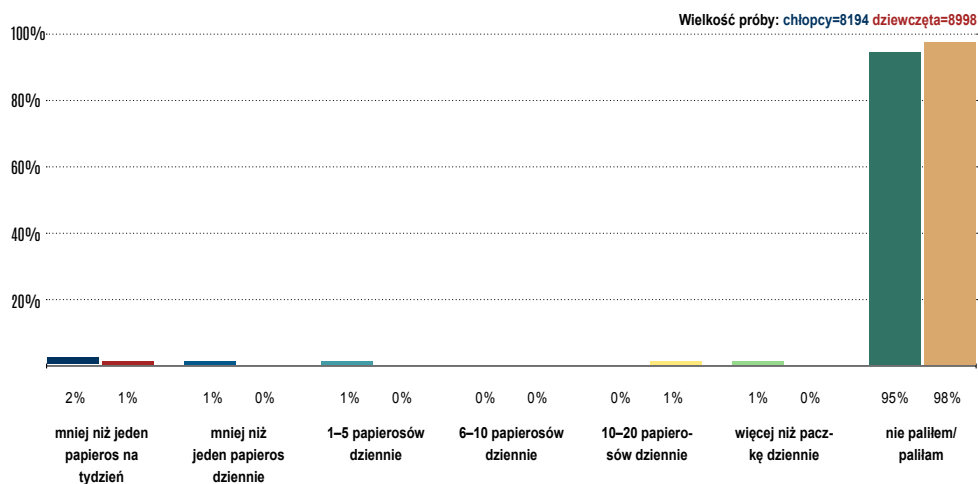
Wykres 8. Gimnazjum. Ile miałeś lat, gdy zdarzyło ci się po raz pierwszy w życiu zapalić papierosa?

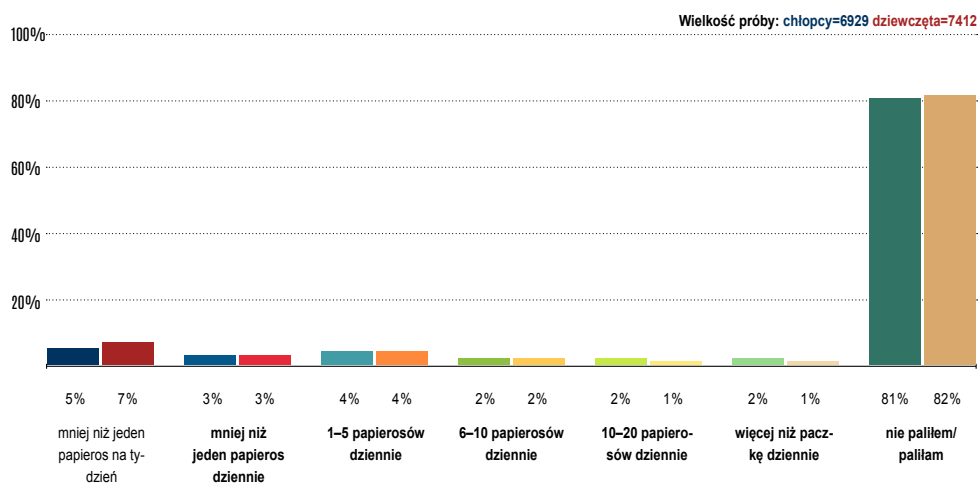
Ogólnie rzecz biorąc uczniowie szkół podstawowych w ciągu ostatnich 30 dni zazwyczaj nie sięgali po papierosa. Zaledwie 2% chłopców w ciągu ostatnich 30 dni sięgnęło po papierosa rzadziej niż raz na tydzień, 1% rzadziej niż raz na dzień. Na wszystkich uczniów biorących udział w badaniu prawie 82 chłopców zadeklarowało, że pali papierosy w ilości przekraczającej paczkę dziennie. Badane uczennice szkół podstawowych rzadziej niż chłopcy sięgają po papierosa. Spośród badanych dziewcząt 98% zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 30 dni nie sięgano po papierosa, a 1% wskazało, że pali około 10-20 papierosów dziennie, podobnie jak mniej niż jeden papieros na tydzień.

Wśród uczniów szkół gimnazjalnych do sięgnięcia po papierosa przyznało się 19% chłopców i 18% dziewcząt. Zazwyczaj są to przypadki sporadyczne, można przypuszczać, że przy okazji towarzyskich spotkań w grupie rówieśników. Biorąc pod uwagę łączne odpowiedzi uczniów deklarujących codzienne palenie papierosów warto dodać, że co dziesiąty chłopiec - uczeń szkoły gimnazjalnej sięga po papierosa codziennie (1-5 papierosów dziennie - 4%, 6-10 papierosów dziennie - 2%, 10-20 papierosów dziennie - 2%, więcej niż paczkę dziennie - 2%), a co dwudziesty (5%) sięga po papierosa mniej niż jeden raz na tydzień. Z kolei codziennie po papierosa sięga co dwunasta uczennica gimnazjum (1-5 papierosów dziennie - 4%, 6-10 papierosów dziennie - 2%, 10-20 papierosów dziennie - 1%, więcej niż paczkę dziennie - 2%), a co czternasta (7%) pali okazjonalnie, mniej niż jeden papieros na tydzień.

Wykres 9. Szkoła podstawowa. Jak często paliteś/palitaś papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?

Wykres 10. Gimnazjum. Jak często paliteś/palitaś papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?

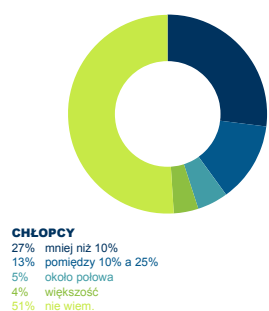

Porównując odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość palenia papierosów z pytaniem o opinię na temat powszechności tego zjawiska wśród rówieśników badanych uczniów można powiedzieć, że opinia o tym, że rówieśnicy palą papierosy jest bardziej powszechna niż samo palenie papierosów przez respondentów. Dotyczy to zarówno uczniów szkół podstawowych, jak i gimnazjalnych. Mniej więcej połowa uczniów szkół podstawowych nie potrafi ocenić, czy ich rówieśnicy palą papierosy, czy też nie (chłopcy – 51%, dziewczęta – 53%). Nie więcej niż dwóch na siedmiu badanych uczniów (chłopcy – 27%, dziewczęta – 26%) stwierdza, że spośród ich rówieśników co dziesiąty pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu, a około co ósmy badany (chłopcy – 13%, dziewczęta – 12%) wskazuje, że sięgających po papierosy jest więcej – 10% a 25%. Na większość wskazuje zaledwie 4% uczniów szkół podstawowych.

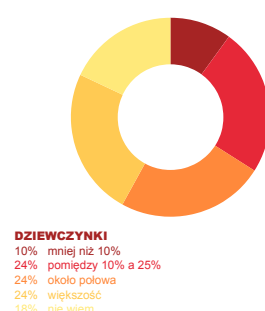
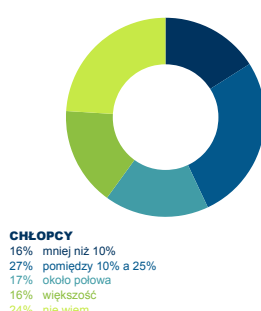
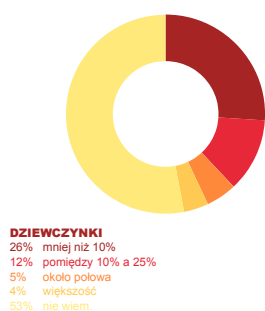
Gdyby połączyć kategorie odpowiedzi około połowa (17%) i większość (16%) można byłoby powiedzieć, że co trzeci badany uczeń gimnazjum jest przekonany, że spośród jego rówieśników przynajmniej połowa pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu. Można także powiedzieć, że 27% przyznaje, że przynajmniej raz w miesiącu pali papierosy 15% do 25% ich rówieśników.

Mniej więcej co szósty (16%) uczeń wyraża przekonanie, że palących papierosy jest mniej niż 10%. Podobny rozkład odpowiedzi można zauważyć wśród badanych dziewcząt, spośród których 48% wskazuje, że palących rówieśników jest połowa i więcej, 24% badanych wskazuje na 10% - 25%, a 10% wskazuje na 10% udział palących w swojej grupie rówieśniczej.

Wykres 11. Szkoła podstawowa. Ilu, wg Twojej oceny, Twoich rówieśników pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu?

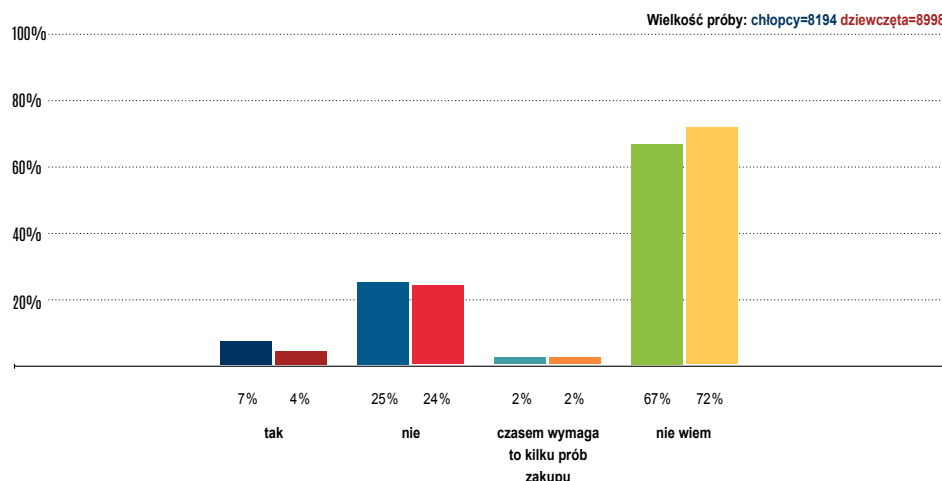
Wykres 12. Gimnazjum. Ilu, wg Twojej oceny, Twoich rówieśników pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu?

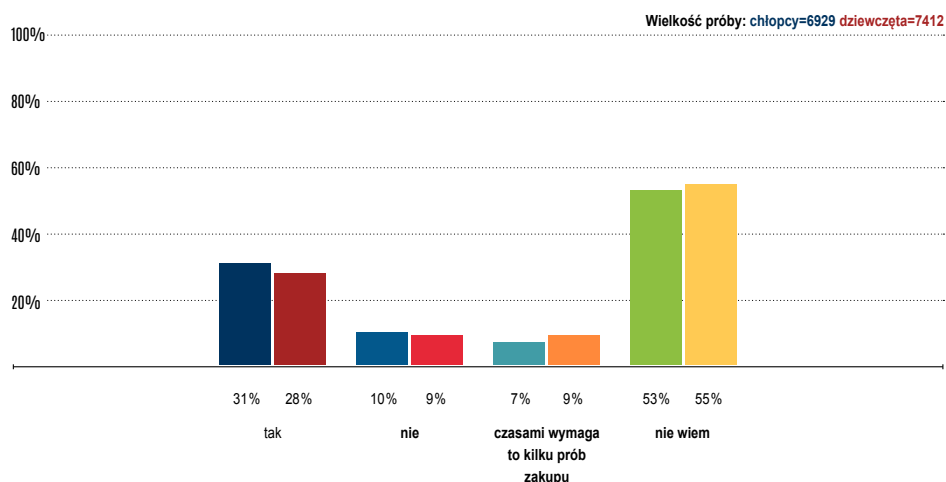
Biorąc pod uwagę fakt, że spośród uczniów szkół gimnazjalnych około 17% paliło papierosy w ciągu ostatnich 30 dni można powiedzieć, że gimnazjalistom łatwiej jest kupić papierosy niż po nie sięgnąć w celu zapalenia. Na postawione w kwestionariuszu ankiety pytanie, czy *Tobie lub osobie w Twoim wieku łatwo jest kupić papierosy* prawie co trzeci chłopiec (31%) i dwie na siedem dziewcząt (28%) w wieku gimnazjalnym odpowiedziały tak. Zakup papierosów nie udało się co dziesiątemu chłopcu (10%) i co jedenastej dziewczynce (9%), a do którejś z kolei udanej próby przyznał się co czternasty chłopiec (7%) i co jedenasta dziewczynka (9%). Spośród badanych gimnazjalistów mniej więcej połowa nie ma wyrobionego zdania w tej kwestii (chłopcy - 53%, dziewczęta - 55%).

Odnosząc się do odpowiedzi uczniów szkół podstawowych należy stwierdzić, że w zdecydowanej większości nie są oni zainteresowani zakupem papierosów (chłopcy - 67%, dziewczęta - 72%), a co czwarty chłopiec (25%) i 24% wyraża przekonanie, że zakup papierosów jest niemożliwy.

Wykres 13. Szkoła podstawowa. Czy Tobie lub osobie w Twoim wieku łatwo jest kupić papierosa?

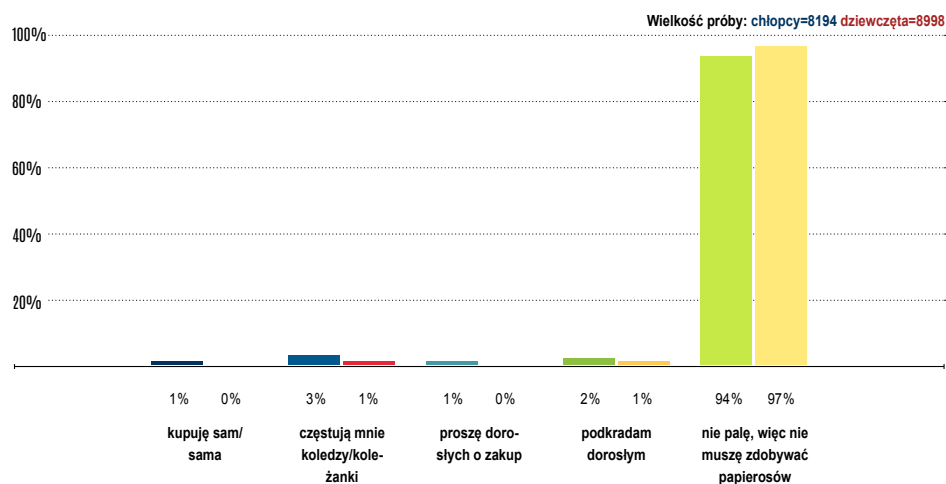
Wykres 14. Gimnazjum. Czy Tobie lub osobie w Twoim wieku łatwo jest kupić papierosa?

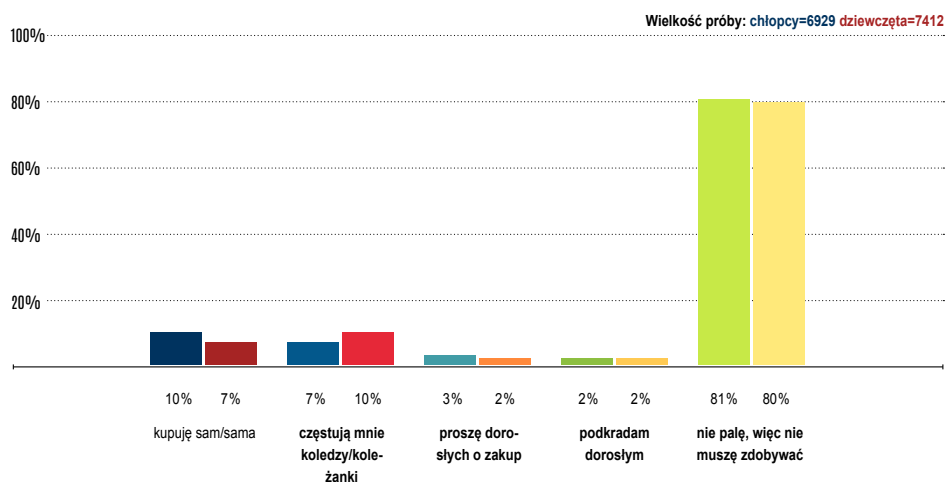
Palący papierosa uczniowie szkół podstawowych najczęściej są częstowani przez koleżanki lub kolegów (chłopcy - 3%, dziewczęta - 1%), jak również podkradają dorosłym (chłopcy - 2%, dziewczęta - 1%). Ponadto mniej więcej 82 chłopcom spośród 8 194 udaje się kupić papierosa samemu lub proszą o zakup inne osoby dorosłe. Uczniowie szkół gimnazjalnych najczęściej sami kupują papierosa (chłopcy - 10%, dziewczęta - 7%) oraz są częstowani przez kolegów lub koleżanki (chłopcy - 7%, dziewczęta - 10%). Jeżeli chodzi o inne źródła to nadal 3% chłopców i 2% dziewcząt o zakup papierosów prosi inne osoby dorosłe, a co pięćdziesiąty badany (2%) podkrada je rodzicom.

Tak czy inaczej, niepokojący jest fakt, że nadal 7% chłopców i 4% dziewcząt deklaruje, że samodzielnie kupuje papierosa, które wypala. W tym miejscu należy podkreślić niepokojący fakt, że jakkolwiek sprzedaż papierosów osobom niepełnoletnim jest prawnie zakazana, to dwóm spośród pięciu uczniom szkoły podstawowej i gimnazjum nadal udaje się samodzielnie zakupić paczkę papierosów.

Wykres 15. Szkoła podstawowa. W jaki sposób zdobywasz papierosy, które palisz?

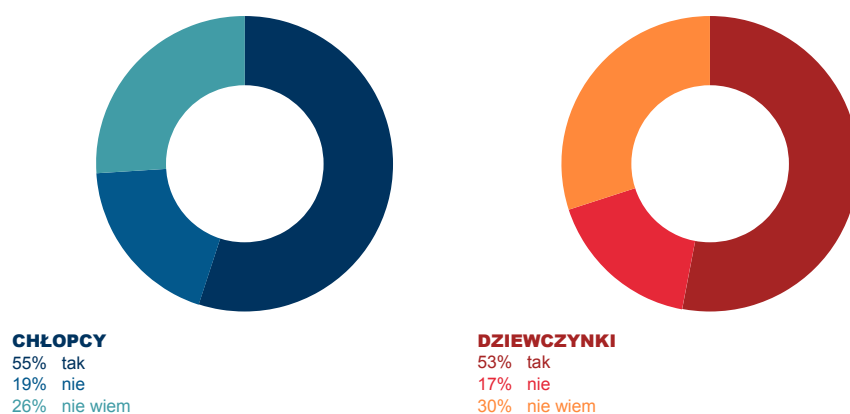

Wykres 16. Gimnazjum. W jaki sposób zdobywasz dla siebie papierosy.

Uczniom szkoły podstawowej postawiono pytanie *czy wypalenie jednego papierosa szkodzi?* Z zebranych danych empirycznych wynika, że nieco ponad połowa badanych (chłopcy 55%, dziewczęta – 53%) jest przekonana, że wypalenie jednego papierosa szkodzi. Przeciwnego zdania jest 19% chłopców i 17% dziewcząt. Poza tym 26% chłopców i 30% dziewcząt deklaruje brak wiedzy w tej kwestii.

Wykres 17. Szkoła podstawowa. Czy wypalenie jednego papierosa szkodzi?

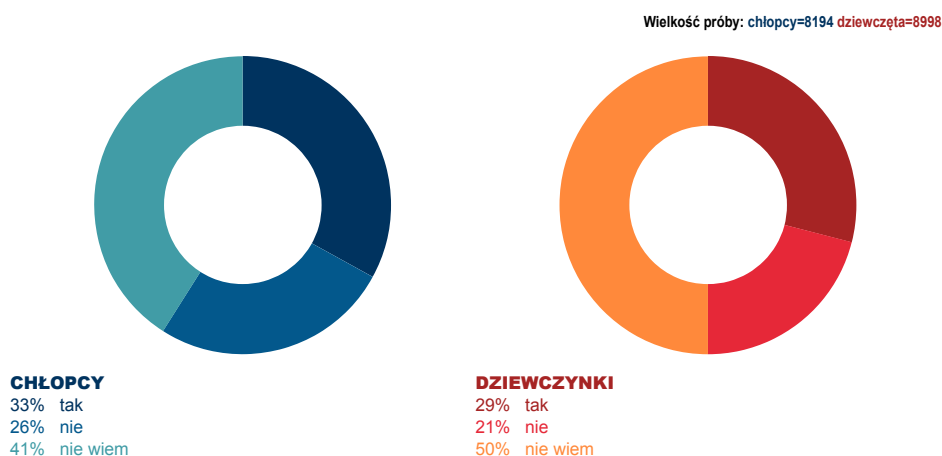

5.3. Picie alkoholu przez młodzież

Kolejnym zagadnieniem podjętym w socjologicznym badaniu empirycznym realizowanym w ramach programu Zachowaj Trzeźwy Umysł® są opinie uczniów szkół podstawowych na temat szkodliwości alkoholu oraz deklaracje uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych dotyczące jego spożywania.

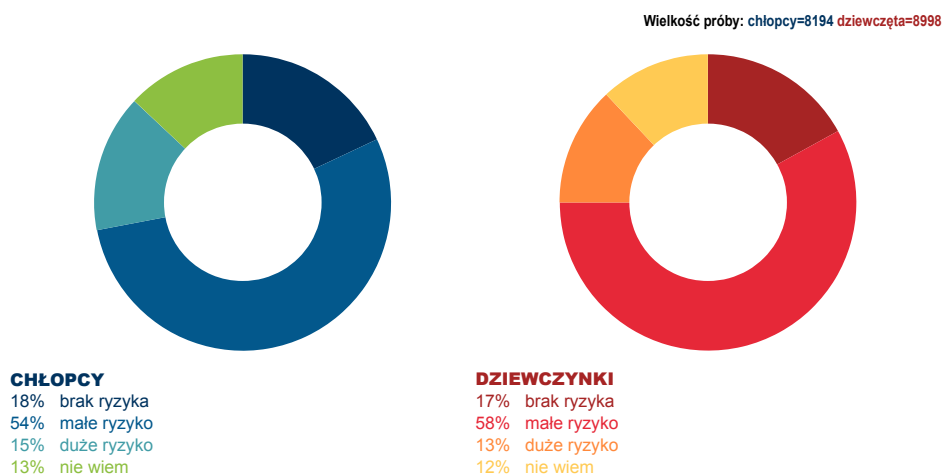
Na postawione w kwestionariuszu skierowanym do uczniów szkół podstawowych pytanie: *Czy alkohol, który znajduje się w piwie, winie i wódce jest taki sam (to ten sam związek chemiczny)* najczęściej badani deklaruowali brak wiedzy (nie wiem chłopcy – 41%, dziewczęta – 50%). Spośród badanych 33% chłopców i 29% dziewcząt wskazało, że jest to ten sam związek chemiczny. Warto jednak podkreślić, że co czwarty badany chłopiec (26%) i co piąta dziewczynka (21%) są przekonani, że alkohol znajdujący się w piwie, winie, wódce nie jest taki sam.

Wykres 18. Szkoła podstawowa. Czy alkohol, który znajduje się w piwie, winie i wódce jest taki sam (to ten sam związek chemiczny)?

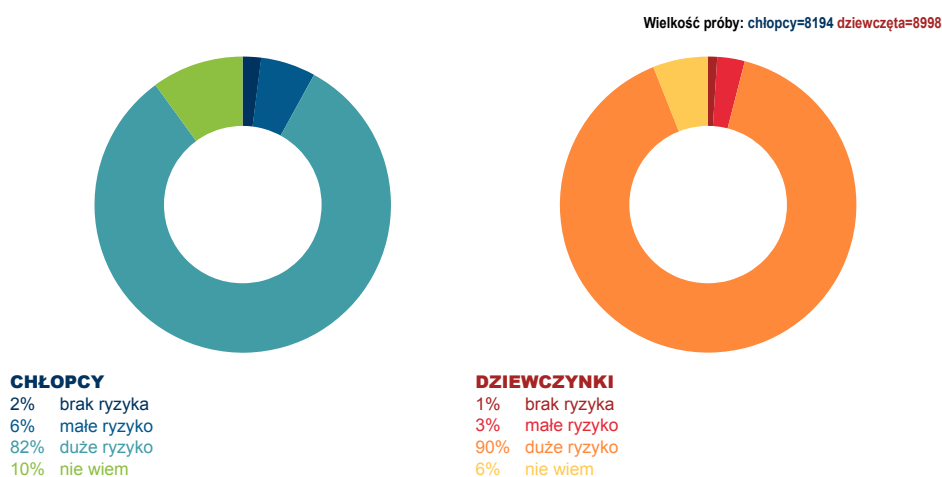

Gdyby połączyć kategorię odpowiedzi wskazujące na brak ryzyka i małe ryzyko związane ze okazjonalnym spożywaniem alkoholu można by powiedzieć, że spośród badanych uczniów szkół podstawowych prawie trzy czwarte chłopców (72%) i dziewcząt (75%) uznaje małą szkodliwość zdrowotną związaną ze sporadycznym spożywaniem alkoholu. Na duże ryzyko wskazuje zaledwie co ósmy badany uczeń (chłopcy – 15%, dziewczęta – 13%).

Wykres 19. Szkoła podstawowa. Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli piją alkohol od czasu do czasu (nie nałogowo, ale okazjonalnie)?

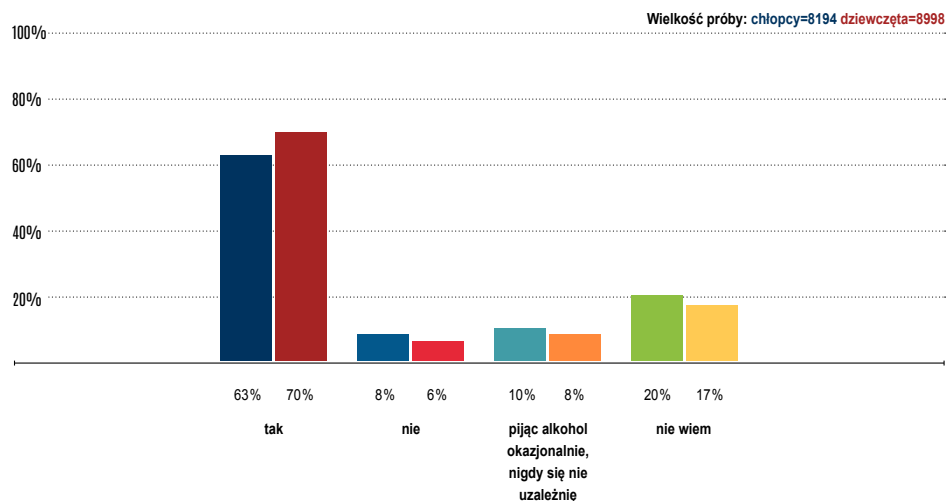
Wykres 20. Szkoła podstawowa. Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), gdy piją alkohol bardzo często lub nałogowo?

Odmienne kształtują się opinie badanych odnoszące się do nałogowego spożywania alkoholu. Spośród badanych uczniów szkół podstawowych 90% dziewcząt i 82% chłopców wskazuje na duże ryzyko, a zaledwie 4% dziewcząt i 8% chłopców wskazuje na małe ryzyko związane z nałogowym spożywaniem alkoholu. Co dziesiąty chłopiec (10%) i co szesnasta dziewczynka (6%) tłumacząc się niewiedzą nie zajęła jednoznacznego stanowiska w tej kwestii.

Przy tak powszechnej opinii o szkodliwości alkoholu, stosunkowo mało uczniów szkół podstawowych podziela opinię, że łatwo jest się uzależnić od alkoholu. Spośród badanych zaledwie 63% chłopców i 70% dziewcząt podziela tę opinię, 8% chłopców i 6% dziewcząt jest przeciwnego zdania, a 10% chłopców i 8% dziewcząt wyraża opinię, że pijąc alkohol okazjonalnie, nigdy się nie uzależni. Poza tym mniej więcej co piąty chłopiec (20%) i prawie co szósta dziewczynka (17%) nie ma na ten temat wiedzy.

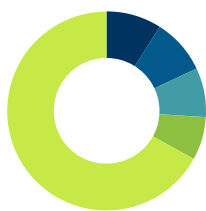
Wykres 21. Szkoła podstawowa. Czy łatwo uzależnić się od alkoholu?

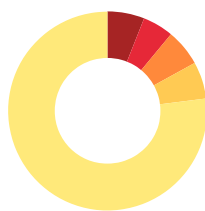
Z zebranych w drodze socjologicznych badań empirycznych danych statystycznych wynika, że uczniowie szkół podstawowych częściej sięgali po alkohol niż po papierosa. Można to dostrzec zarówno wśród chłopców jak i dziewczynek. Warto zwrócić uwagę, że po alkohol sięgają częściej chłopcy niż dziewczęta. Gdyby potążyć kategorie odpowiedzi wskazujące na jakiegokolwiek sięgnięcie po alkohol wskaźnik odpowiedzi twierdzących dla chłopców wynosiłby (33%), natomiast dla dziewcząt (23%). Według deklaracji badanych, w wieku 7 lat i mniej, częściej sięgali po alkohol chłopcy (9%) niż dziewczęta (6%). W wieku 8-10 lat po alkohol sięgnęło 9% chłopców i 5% dziewcząt, podobnie jak w wieku 11-12 lat (chłopcy – 8%, dziewczęta – 6%). Spośród badanych co czternasty chłopiec (7%) i co szesnasta dziewczynka (6%) nie jest w stanie podać wieku, w którym po raz pierwszy zdarzyło im się spróbować alkoholu.

Odnosząc się do odpowiedzi jakie wskazali uczniowie szkół gimnazjalnych należy stwierdzić, że 37% chłopców, podobnie jak dziewcząt (38%) zadeklarowało całkowitą abstynencję od alkoholu. Można zatem stwierdzić, że zjawisko spożywania alkoholu w środowisku gimnazjalistów jest zjawiskiem dosyć powszechnym. Poza tym chłopcy częściej niż dziewczęta sięgnęli po alkohol jeszcze w okresie szkoły podstawowej (odpowiednio 11 lub mniej: 18%, 12%). Odwrotnie niż ma to miejsce wśród gimnazjalistów, którzy później zaczęli swoją przygodę z alkoholem. Wskazania dla kategorii odpowiedzi 11-12 lat kształtują się następująco: chłopcy 17%, dziewczęta 18%. Z kolei mniej więcej co ósmy uczeń gimnazjum pierwszy raz sięgnął po alkohol w wieku 14 lat (chłopcy – 13%, dziewczęta 15%).

Wykres 22. Szkoła podstawowa. Ile miałeś/miałaś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu spróbować alkoholu?

CHŁOPCY
 9% 7 lub mniej
 9% 8-10
 8% 11-12
 7% nie pamiętam
 67% nigdy nie próbowałem/próbowałam

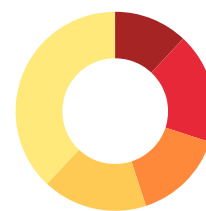

DZIEWCZYNKI
 6% 7 lub mniej
 5% 8-10
 6% 11-12
 6% nie pamiętam
 77% nigdy nie próbowałem/próbowałam

Wykres 23. Gimnazjum. Ile miałeś/miałaś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu spróbować alkoholu?

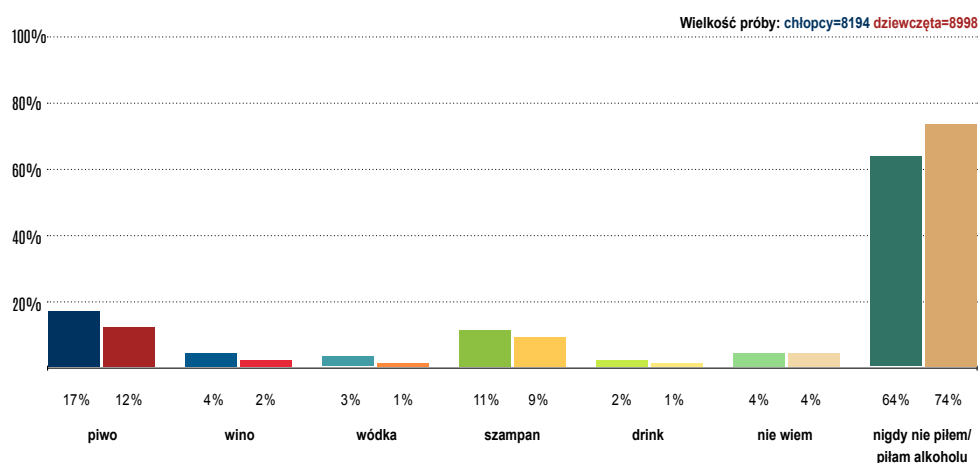
CHŁOPCY
 18% 11 lub mniej
 17% 12-13
 13% 14
 15% nie pamiętam
 37% nigdy nie zapaliłem/zapaliłam

DZIEWCZYNKI
 12% 11 lub mniej
 18% 12-13
 15% 14
 17% nie pamiętam
 38% nigdy nie zapaliłem/zapaliłam

Uczniowie szkół podstawowych niemalże zgodnie deklarują, że pierwszym alkoholem było piwo dla 17% chłopców i 12% dziewcząt oraz szampan dla 11% chłopców i 9% dziewcząt. Pozostałe trunki to wino (chłopcy – 4%, dziewczęta – 2%), drink (chłopcy – 2%, dziewczęta – 1%) oraz wódka, którą z kolei częściej pili chłopcy (3%) niż dziewczęta (1%). Co dwudziesty piąty uczeń nie pamięta jaki alkohol próbował po raz pierwszy.

Wykres 24. Szkoła podstawowa. Alkohol, którego spróbowałeś/ spróbowałaś po raz pierwszy w życiu, to:

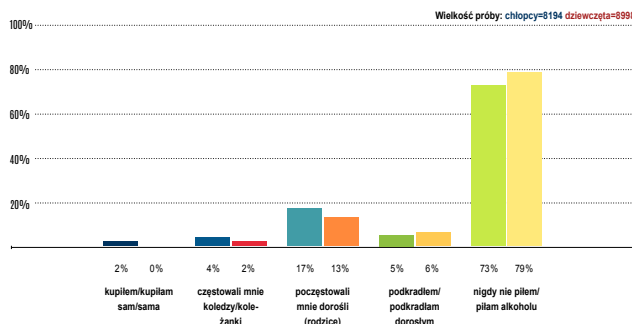

Biorąc pod uwagę fakt, że niemalże czterech na pięciu uczniów szkoły podstawowej nigdy nie piło alkoholu (chłopcy – 73%, dziewczęta – 79%), to spośród tych, którzy próbowali 17% chłopców i 13% dziewcząt zadeklarowało, że pierwszym alkoholem poczęstowali ich rodzice. Wskazania na osoby dorosłe są najczęstszymi wskazaniami młodych ludzi. Pozostali przyznają się do podkradania alkoholu dorosłym (chłopcy – 5%, dziewczęta – 6%), jak również tego, że alkoholem częstowali ich starsi koledzy (chłopcy – 4%, dziewczęta – 2%). Spośród wszystkich badanych uczniów szkół podstawowych zaledwie 2% chłopców przyznało się do samodzielnego zakupu alkoholu.

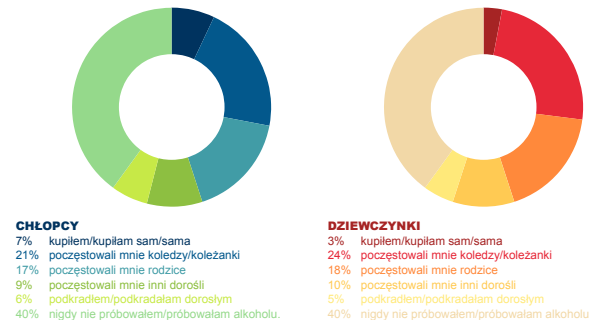
Jeżeli chodzi o uczniów szkół gimnazjalnych warto podkreślić, że trzy piąte z nich ma już za sobą inicjację alkoholową, która najczęściej była związana z poczęstunkiem kolegów lub ko-

leżanek (chłopcy –21%, dziewczęta – 24%), jak również rodziców (chłopcy – 17%, dziewczęta – 18%) oraz poczęstunkiem innych dorosłych (chłopcy - 9%, dziewczęta – 10%). Można powiedzieć, że nieco częściej częstowane alkoholem były dziewczęta (52%) niż chłopcy (47%), z kolei chłopcy częściej sami sięgali po alkohol. Wskaźnik odpowiedzi dla chłopców podkradających alkohol rodzicom wynosi 6% (dziewczęta – 5%), natomiast wskaźnik odpowiedzi dla chłopców samodzielnie kupujących alkohol wynosi 7% (dziewczęta – 3%).

Wykres 25. Szkoła podstawowa. W jaki sposób zdobyłeś/zdobyłaś alkohol, który piłeś/pijaś?

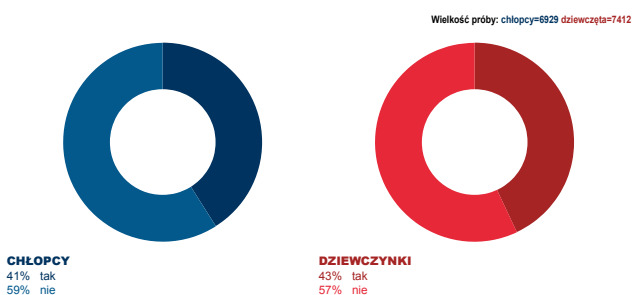

Wykres 26. Gimnazjum. Jak zdobyłeś/zdobyłaś Twój pierwszy alkohol?

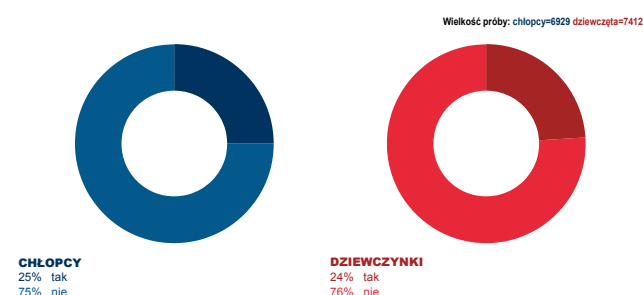

W kwestionariuszu ankiety skierowanej do gimnazjalistów postawiono respondentom pytanie: *Czy pijeś alkohol w ciągu ostatnich 12 miesięcy?* Badani w zdecydowanej większości wyrazili stanowisko, że w ciągu ostatniego roku nie zdarzyło im się wypić alkoholu (chłopcy – 59%, dziewczęta – 57%). Porównując jednak odpowiedzi twierdzące, dotyczące spożywania alkoholu w ciągu roku w porównaniu z okresem 30 dni przed badaniem można powiedzieć, że 16% gimnazjalistów i 19% gimnazjalistek stanowią sporadyczni konsumenci alkoholu, a do częstego spożywania przyznaje się co czwarty gimnazjalista (chłopcy - 25%, dziewczęta - 24%).

Wykres 27. Gimnazjum. Czy pijeś/pijaś alkohol w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

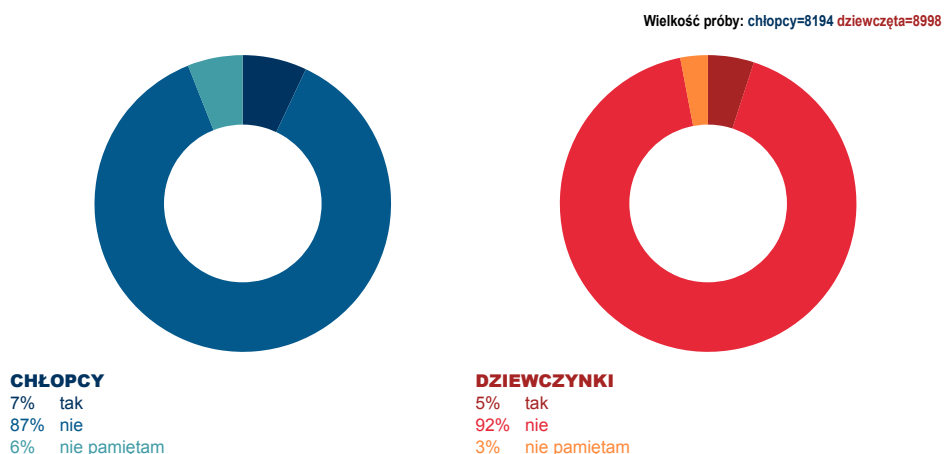

Wykres 28. Gimnazjum. Czy pijeś/pijaś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni?

Wśród uczniów szkół podstawowych problem spożywania alkoholu wydaje się być znikomy, chociaż niepokojące jest, że 7% chłopców i 5% dziewcząt przyznało się do spożycia alkoholu w okresie co najmniej 30 dni przed badaniem.

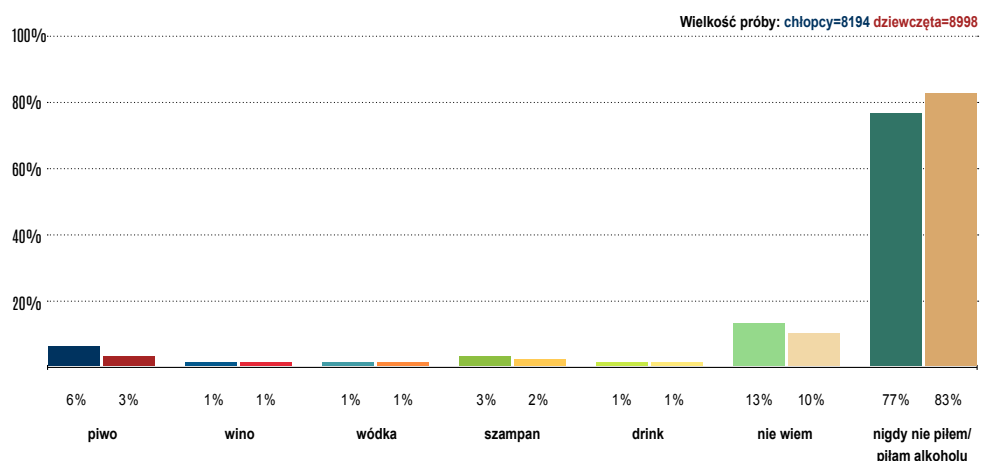
Wykres 29. Szkoła podstawowa. Czy zdarzyło Ci się pić alkohol w ciągu OSTATNICH 30 DNI?

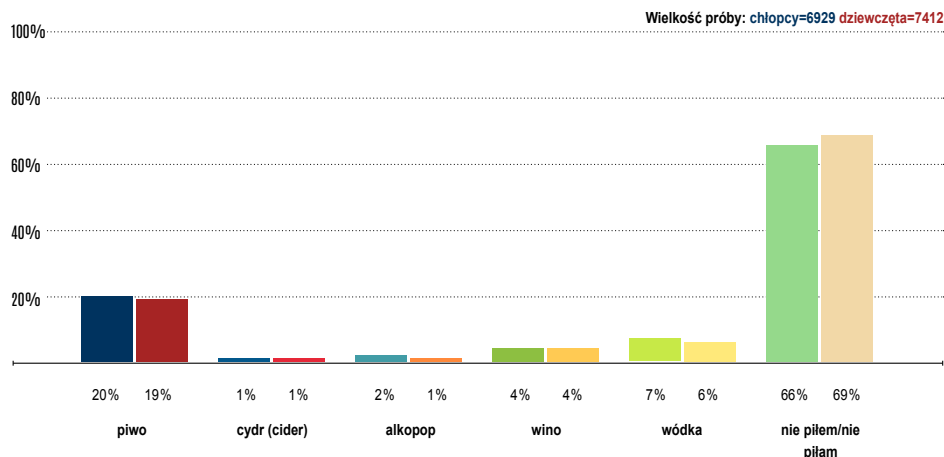
Spożywających alkohol uczniów szkół podstawowych można określić mianem nieświadomych początkujących. Spośród wszystkich badanych 13% chłopców i 10% dziewcząt nie wie jaki alkohol spożywało w ciągu ostatnich 30 dni. Można przypuszczać, że zostali nim poczęstowani. Odnosząc się do pozostałych trunków, jakie spożywali uczniowie szkół podstawowych, należy stwierdzić, że piwo piło 6% chłopców i 3% dziewcząt, szampan 3% chłopców i 2% dziewcząt. Spośród pozostałych trunków mniej więcej po 1% zarówno chłopców jak i dziewcząt przyznało się do spożycia wina, wódki oraz drinka.

Badani uczniowie gimnazjum, którzy przyznali się do spożycia alkoholu, w ciągu 30 dni przed badaniem, najczęściej pili piwo (chłopcy – 20%, dziewczęta – 19%), następnie wódkę (chłopcy – 7%, dziewczęta – 6%), wino (chłopcy – 4%, dziewczęta – 4%) oraz w znikomym procencie alkopop (chłopcy – 2%, dziewczęta – 1%) i cydr (chłopcy i dziewczęta po 1%).

Wykres 30. Szkoła podstawowa. Alkohol, który piłeś/pijaś w ciągu ostatnich 30 dni, to:

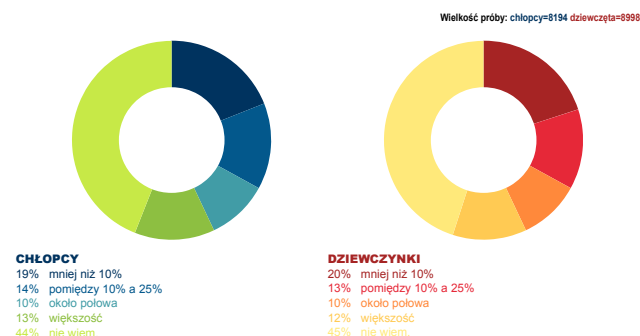
Wykres 31. Gimnazjum. Jaki alkohol pites/pitas najczęściej w ciągu ostatnich 30 dni?

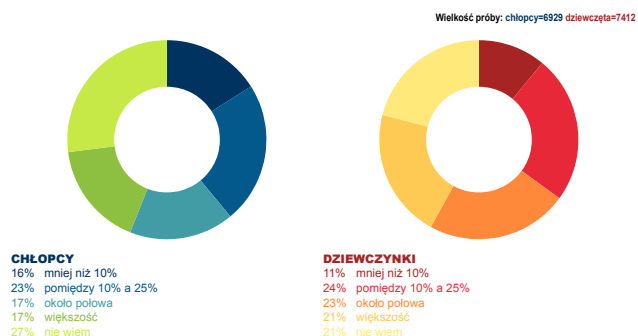
Kwestionariusz ankiety dotyczył także opinii badanych uczniów wobec zjawiska spożywania alkoholu przez ich rówieśników. Biorąc pod uwagę fakt, że spożywanie alkoholu wśród uczniów szkół podstawowych nie jest aż tak bardzo popularne jak wśród gimnazjalistów, uczniom szkół podstawowych postawiono pytanie: *Ilu, według Twojej oceny, Twoich rówieśników piło alkohol przynajmniej raz w życiu*. Okazuje się, że badani uczniowie szkół podstawowych najczęściej nie potrafią udzielić jednoznacznej odpowiedzi zaznaczając odpowiedź nie wiem (chłopcy – 44%, dziewczęta – 45%), a mniej więcej co piąty uczeń (chłopcy 19%, dziewczęta – 20%) twierdzi, że wśród jego znajomych pijących alkohol przynajmniej raz w życiu jest mniej niż 10%. Spośród badanych 14% chłopców i 13% dziewcząt twierdzi, że na dziesięciu swoich znajomych znalazłoby jednego lub dwóch, którzy przynajmniej raz w życiu pili alkohol. Godny uwagi jest fakt, że mniej więcej 23% chłopców i 22% dziewcząt jest zdania, że około połowa lub więcej ich rówieśników przynajmniej raz w życiu piła alkohol.

Odnosząc się do uczniów szkół gimnazjalnych należy stwierdzić, że prawie co czwarty uczeń (chłopcy – 23%, dziewczęta – 24%) twierdzi, że wśród jego rówieśników znajduje się co najmniej 25% tych, którzy spożyli alkohol przynajmniej raz w życiu. W tej kwestii widać wyraźną różnicę, bowiem 44% dziewcząt twierdzi, że ponad połowa ich rówieśników piła ostatnio alkohol (w ciągu 30 dni przed badaniem), wśród chłopców wskaźnik ten wynosi 34%. Poza tym chłopcy (16%) częściej niż dziewczęta (11%) są przekonani, że wśród swoich znajomych znajduje się mniej niż 10% pijących alkohol.

Wykres 32. Szkoła podstawowa. Ilu, wg Twojej oceny, Twoich rówieśników pito alkohol przynajmniej raz w życiu?

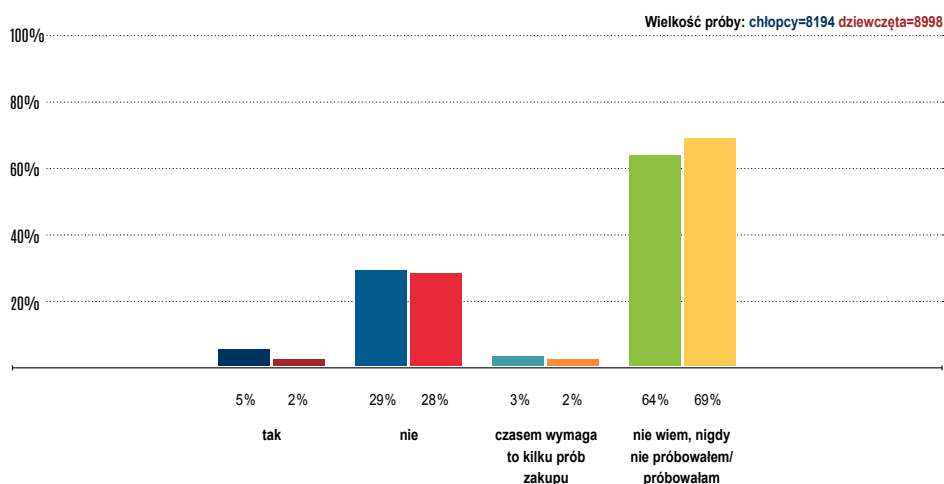

Wykres 33. Gimnazjum. Ilu, wg Twojej oceny, Twoich rówieśników pije alkohol przynajmniej raz w miesiącu?

Zadowolający jest fakt, że uczniowie szkół podstawowych w zdecydowanej większości nie podejmowali prób samodzielnego zakupu alkoholu (chłopcy – 64%, dziewczęta – 69%), a 29% chłopców i 28% dziewcząt twierdzi, że gdyby taką próbę podjęta, skończyłoby się to fiaskiem. Spośród badanych uczniów 8% chłopców jest pewnych, że zakupiliby alkohol chociaż, jak twierdzi część z nich czasem wymaga to kilku prób zakupu. Badane dziewczęta w 4% są przekonane o powodzeniu podczas próby zakupu alkoholu, chociaż połowa z nich jest przekonana, że czasem wymaga to kilku prób zakupu.

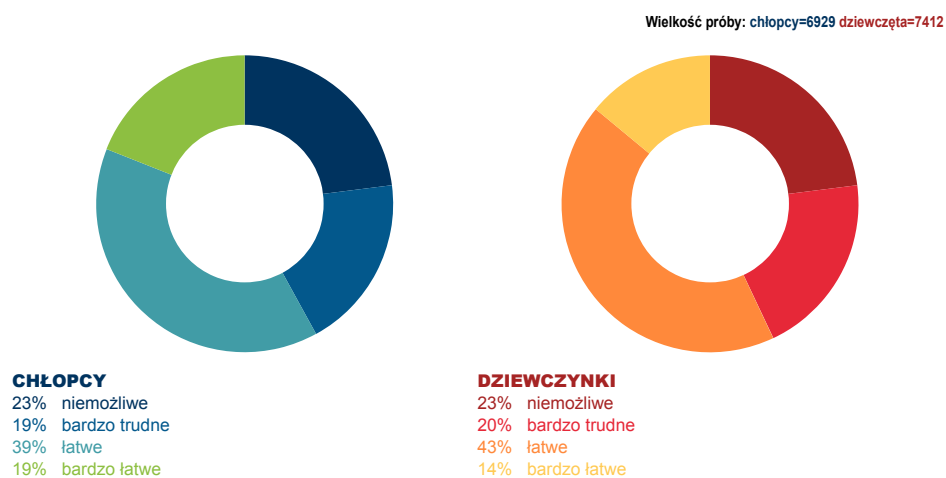
Wykres 34. Szkoła podstawowa. Czy Tobie lub osobie w Twoim wieku łatwo jest kupić alkohol?

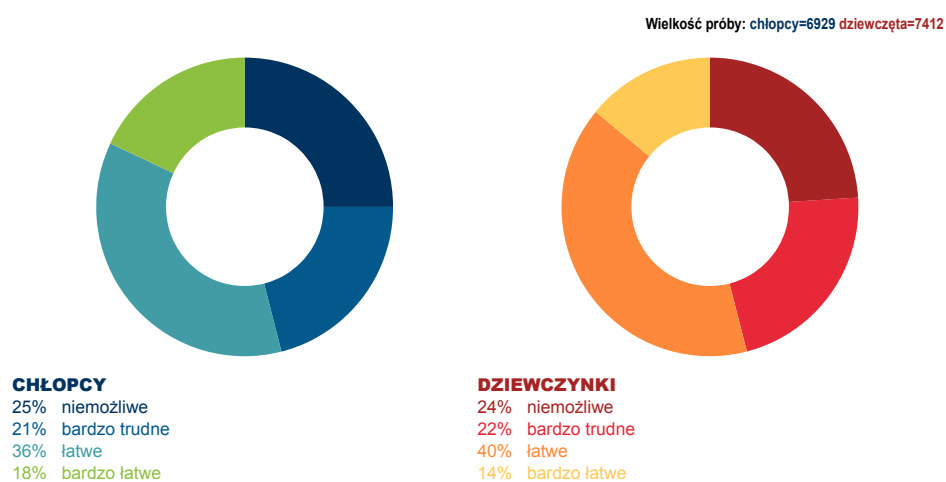
Z kolei gimnazjalistom postawiono trzy pytania, w którym mieli przedstawić opinię na temat trudności w zakupie piwa lub cydru, wina i wódki. Gdyby połączyć kategorie odpowiedzi bez względu na stopień ich szczegółowości, to można powiedzieć, że ponad połowa badanych nie miałaby trudności z zakupem piwa lub cydru oraz wina (chłopcy odpowiednio – 58%, 54%; dziewczęta odpowiednio – 57%, 54%). Problem pojawiłby się dopiero przy zakupie wódki, której zakup niemożliwy byłby dla 30% chłopców i 31% dziewcząt i bardzo trudny dla 23% chłopców i 24% dziewcząt. Można stwierdzić, że badani gimnazjaliści częściej są przekonani,

że nie kupią wódki, niż pozostałych trunków. Nie bez znaczenia pozostaje jednak fakt dosyć wysokiego odsetka przekonanych o udanej próbie zakupu jakiegokolwiek alkoholu.

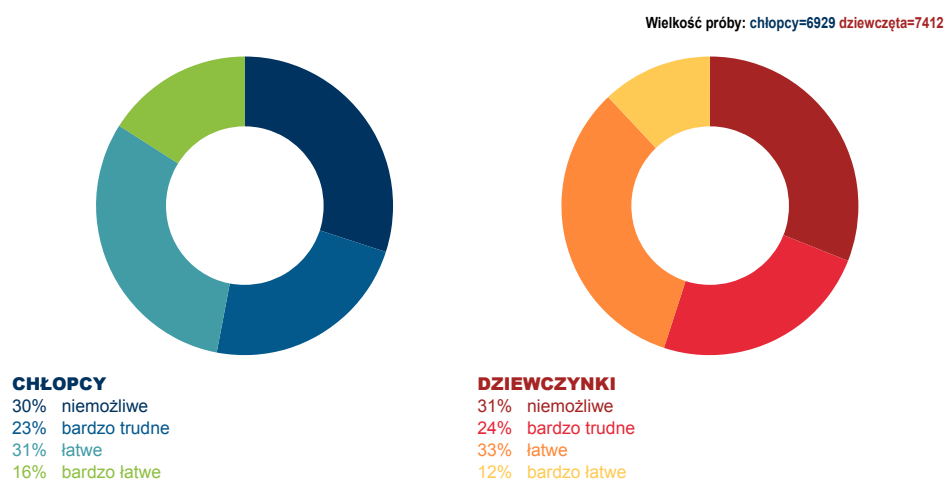
Wykres 35. Gimnazjum. Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie piwa lub cydru, gdybyś tego chciał/chciała?

Wykres 36. Gimnazjum. Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie wina, gdybyś tego chciał/chciała?

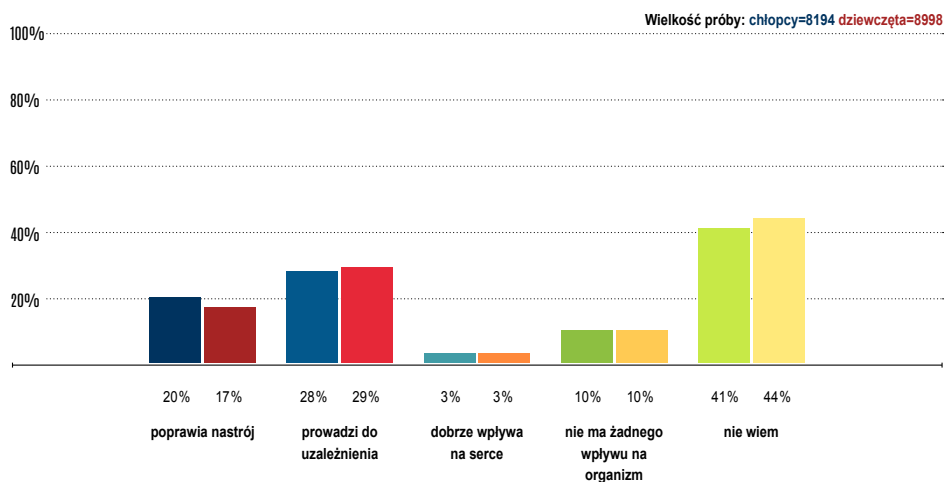
Wykres 37. Gimnazjum. Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie wódki, gdybyś tego chciał/chciała?

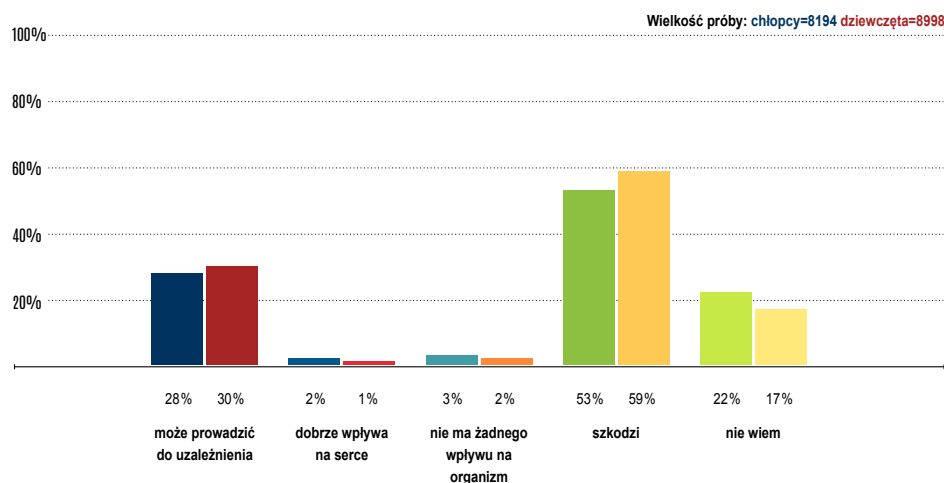
Ostatnia część pytań skierowanych do uczniów szkół podstawowych odnosił się do ich opinii wobec spożywania alkoholu. Badanym postawiono dwa pytania, w których musieli wskazać skutki okazjonalnego picia alkoholu, jakie mogą wystąpić w grupie dorosłych z jednej strony i rówieśników z drugiej. Okazuje się, że jako skutek spożywania alkoholu badani młodzi ludzie najczęściej wskazywali szkodę (chłopcy – 53%, dziewczęta – 59%), następnie ryzyko uzależnienia (chłopcy – 28%, dziewczęta – 30%), rzadziej jednak wskazywali, że dobrze wpływa na serce (chłopcy – 2%, dziewczęta – 1%), czy chociażby nie ma żadnego wpływu na organizm (chłopcy 3%, dziewczęta – 2%). Spośród badanych 22% chłopców i 17% dziewcząt nie potrafiło wskazać skutków spożywania alkoholu przez swoich rówieśników.

Z drugiej strony respondenci zapytani o skutki picia alkoholu przez dorosłych najczęściej nie potrafili jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie zaznaczając odpowiedź nie wiem (chłopcy 41%, dziewczęta – 44%). Ponadto badani często wyrażali opinię, że spożywanie alkoholu przez dorosłych prowadzi do uzależnienia (chłopcy – 28%, dziewczęta 29%), poprawia nastrój (chłopcy – 20%, dziewczęta 17%), rzadziej jednak wskazywali, że nie ma żadnego wpływu na organizm (chłopcy i dziewczęta po 10%). Zaledwie 3% chłopców i tyle samo dziewcząt twierdzi, że okazjonalne spożywanie alkoholu dobrze wpływa na serce.

Wykres 38. Szkoła podstawowa. Okazjonalne (czyli od czasu do czasu) picie alkoholu przez dorosłych wg mnie:

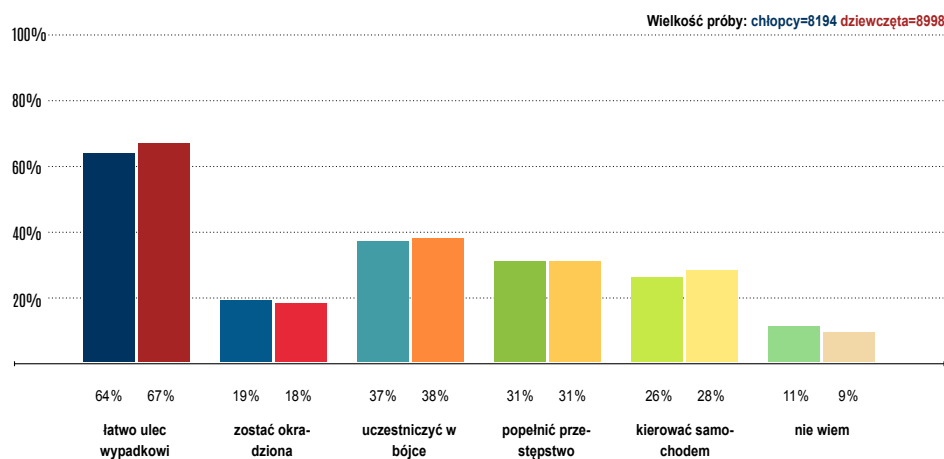
Wykres 39. Szkoła podstawowa. Okazjonalne (czyli od czasu do czasu) picie alkoholu przez osoby w moim wieku wg mnie:

Badani uczniowie szkół podstawowych mają świadomość, że okazjonalne spożywanie alkoholu jest szkodliwe, ale też są przekonani, że może prowadzić do uzależnienia także osób w młodym wieku. W aspekcie zagrożeń rozpatrywane jest także pytanie odnoszące się do prawdopodobnych scenariuszy działań osób pod wpływem alkoholu. Badani uczniowie szkół podstawowych w zdecydowanej większości wskazywali, że osoba pijana może łatwo ulec wypadkowi (chłopcy – 64%, dziewczęta – 67%), mniej więcej trzech na ośmiu badanych odpowiedziało, że osoba pijana może uczestniczyć w bójce (chłopcy – 37%, dziewczęta 38%), a prawie co trzeci badany zwrócił uwagę, że osoba pijana może popełnić przestępstwo (chłopcy i dziewczęta – 31%). Spośród badanych niemalże co piąty podkreślił fakt, że osoba pijana może zostać okradziona (chłopcy – 19%, dziewczęta – 18%).

Jakkolwiek badani w dużej części wskazywali na negatywne skutki spożywania alkoholu i można zauważyć dosyć wysoką aktywność badanych (odpowiedź nie wiem: chłopcy – 11%, dziewczęta – 9%), to wart zastanowienia jest fakt, że 26% chłopców i 28% dziewcząt wskazało, że osoba pijana może kierować samochodem.

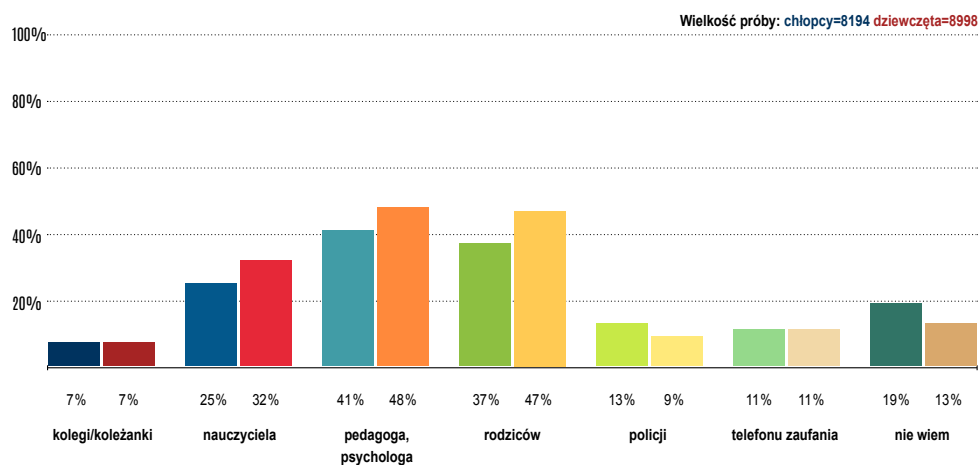
Wykres 40. Szkoła podstawowa. Co, wg Ciebie, jest najbardziej możliwe: osoba pijana (pod wpływem alkoholu) może:

W kontekście zagrożeń postawione zostało ostatnie pytanie kwestionariusza, skierowanego do uczniów szkół podstawowych z tym, że respondenci poproszeni byli o wskazanie instytucji pomocowych, do których zwróciliby się gdyby zauważyli, że ich przyjaciel lub znajomy ma problem z paleniem papierosów lub pić alkoholu. Spośród badanych uczniów największa część zgłosiłaby się o pomoc do pedagoga, psychologa (chłopcy – 41%, dziewczęta – 48%), podobnie jak do rodziców (chłopcy – 37%, dziewczęta – 47%), następnie do nauczyciela (chłopcy – 25%, dziewczęta 32%).

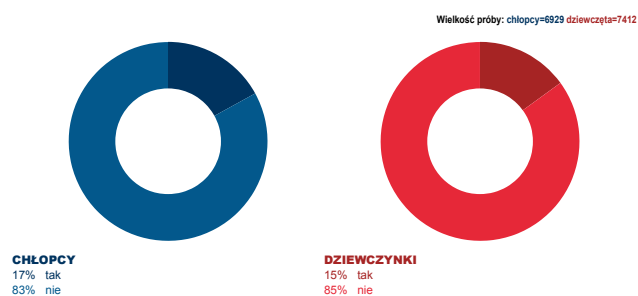
W tym miejscu warto zauważyć, dwie reguły. Po pierwsze badani uczniowie szkół podstawowych postawieni w konkretnej sytuacji (pomoc koledze lub koleżance) częściej zwróciliby się o pomoc do konkretnej instytucji niż do koleżanki lub kolegi (chłopcy i dziewczęta 7%). Poza tym badani zwróciliby się prędzej do instytucji w obrębie szkoły niż poza nią np. policja (chłopcy – 13%, dziewczęta – 9%), telefon zaufania (chłopcy i dziewczęta – 11%). Po drugie o pomoc do instytucji w obrębie szkoły częściej zwróciłyby się dziewczynki, natomiast chłopcy częściej niż dziewczynki udaliby się z prośbą o pomoc do policji. Poza tym, chłopcy częściej wskazywali, że tak naprawdę nie wiedzieliby co mogliby zrobić.

Wykres 41. Szkoła podstawowa. Gdybyś zauważył/zauważyła, że Twój przyjaciel lub znajomy ma problem z paleniem papierosów lub pić alkoholu, do kogo zwróciłbyś/zwróciłabyś się o pomoc?

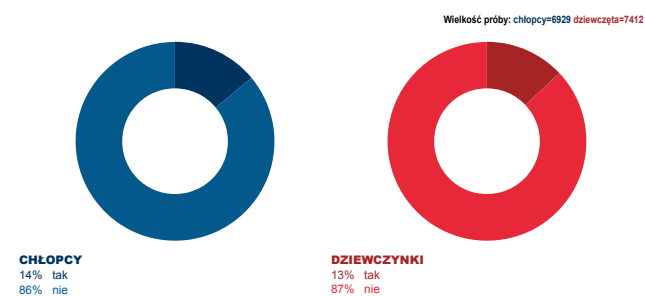

Biorąc pod uwagę fakt, że zjawisko spożywania alkoholu występuje częściej wśród uczniów szkół gimnazjalnych niż podstawowych – prawie trzech na siedmiu badanych piło alkohol w ciągu ostatniego roku i co czwarty pił alkohol w ciągu ostatniego miesiąca – kwestionariusz ankiety skierowany do uczniów szkół gimnazjalnych rozbudowano o pytania uszczegóławiające skalę upijania się. Spośród zapytanych gimnazjalistów 17% chłopców i 15% dziewcząt przyznało, że kiedykolwiek zdarzyło im się upić, a 14% chłopców i 13% dziewcząt przyznało, że zdarzyło im się upić w ciągu ostatniego roku. Z kolei 7% chłopców i 6% dziewcząt przyznało, że w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem zdarzyło im się zataczać, mówić niewyraźnie lub nie pamiętać niektórych wydarzeń.

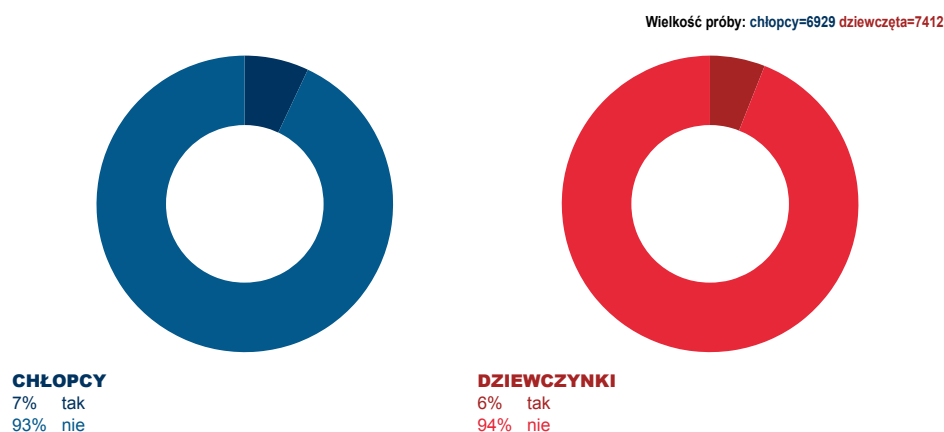
Wykres 42. Gimnazjum. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się upić (zataczać się, mówić niewyraźnie, nie pamiętać niektórych wydarzeń)?

Wykres 43. Gimnazjum. Czy zdarzyło Ci się upić (zataczać się, mówić niewyraźnie, nie pamiętać niektórych wydarzeń) w ciągu ostatniego roku?

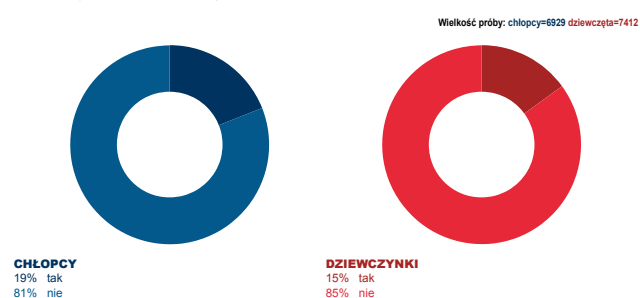
Wykres 44. Gimnazjum. Czy zdarzyło Ci się upić (zataczać się, mówić niewyraźnie, nie pamiętać niektórych wydarzeń) w ciągu ostatnich 30 dni?

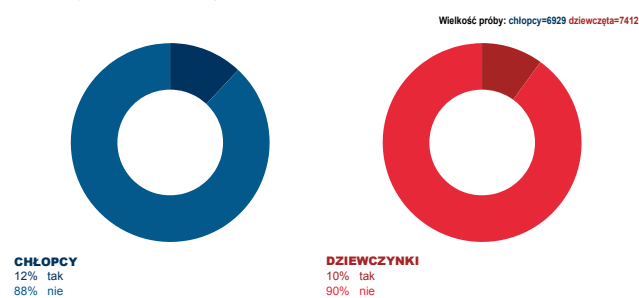
Mniej więcej o co siódmym chłopcu i dziewczynce gimnazjum można powiedzieć, że kiedykolwiek nadużyli alkoholu, chociaż połowa z nich robiła to w ciągu ostatniego miesiąca, to należy też zwrócić uwagę na dosyć wysoki odsetek badanych, którzy kupili alkohol dla siebie. Pośród badanych niemalże co piąty (19%) chłopiec i co szósta dziewczynka (15%) kupiła dla siebie kiedykolwiek alkohol, a co ósmy chłopiec i co dziesiąta dziewczynka (10%) zrobiła to w ciągu ostatnich 30 dni.

Wprawdzie nie można jeszcze mówić o występowaniu zjawiska spożywania alkoholu w wymiarze masowym, to niepokojący jest fakt tak częstego upijania się młodych ludzi zwłaszcza, że niemalże połowa badanych jest przekonana o łatwej dostępności jakiegokolwiek trunku.

Wykres 45. Gimnazjum. Czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło Ci się kupić alkohol dla siebie?

Wykres 46. Gimnazjum. Czy w ciągu ostatnich 30 dni zdarzyło Ci się kupić alkohol dla siebie?

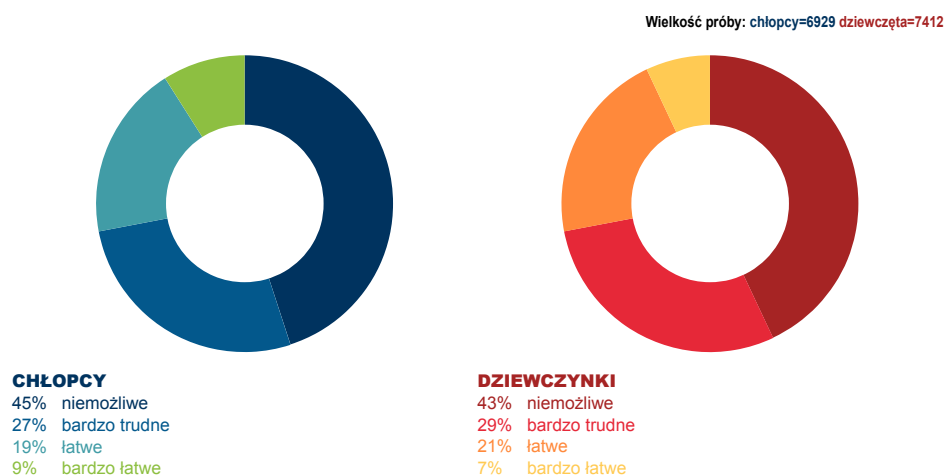
5.3. Palenie marihuany i zażywanie dopalaczy przez gimnazjalistów

Kolejnym zagadnieniem podjętym w socjologicznym badaniu ankietowym pt. Młodzi i substancje psychoaktywne 2014 są doświadczenia związane z zażywaniem takich środków psychoaktywnych, jak: marihuana i dopalacze. O opinię odnoszącą się do tych środków psychoaktywnych byli proszeni jedynie uczniowie szkół gimnazjalnych. Pierwsze pytanie odnoszące się do tego zagadnienia dotyczyło opinii badanych wobec trudności zdobycia tych zakazanych substancji.

Spośród badanych respondentów 28% chłopców i tyle samo dziewcząt przyznało się, że zdobycie marihuany byłoby dla nich łatwe lub bardzo łatwe. Zaledwie dla 45% chłopców i 43% dziewcząt zdobycie marihuany jest niemożliwe. Zważywszy na fakt, że dostępność marihuany, substancji zakazanej w Polsce, jest wśród badanej młodzieży prawie taka sama jak dostępność papierosów, powszechnie dostępnych, a zakazanych tylko dla osób do 18 roku życia można mówić o kształtującym się problemie związanym z dostępnością marihuany.

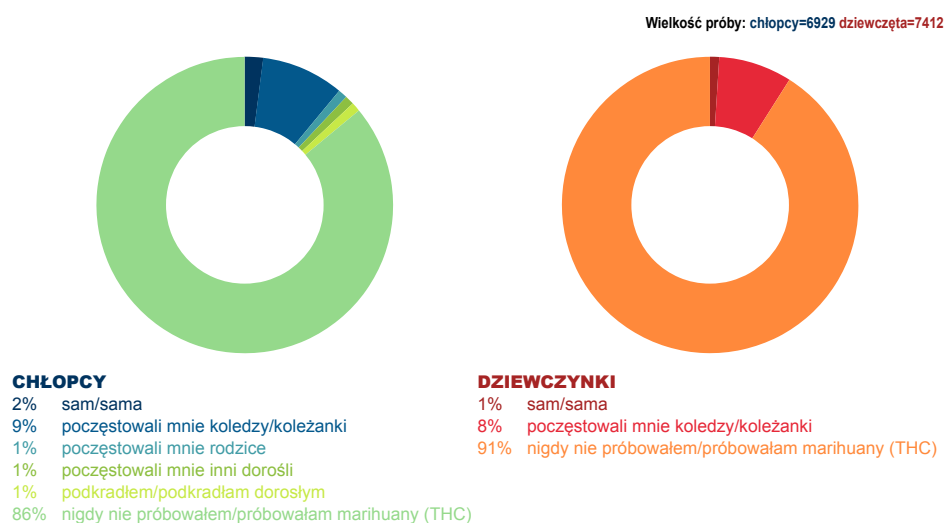
Spośród badanych uczniów 85% chłopców i 89% dziewcząt deklaruje, że nigdy nie próbowało zażyć marihuany. Pozostali pierwszy kontakt z marihuaną mieli w wieku 14 lat (chłopcy i dziewczęta – 5%), rzadziej w wieku 12-13 lat (chłopcy – 3%, dziewczęta - 2%) oraz w wieku 11 lub mniej lat (chłopcy – 2%, dziewczęta – 1%). Spośród tych uczniów, którzy kiedykolwiek spróbowali marihuany 33% chłopców i 27% dziewcząt nie pamięta kiedy to miało miejsce.

Wykres 47. Gimnazjum. Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie marihuany, gdybyś tego chciał/chciała?

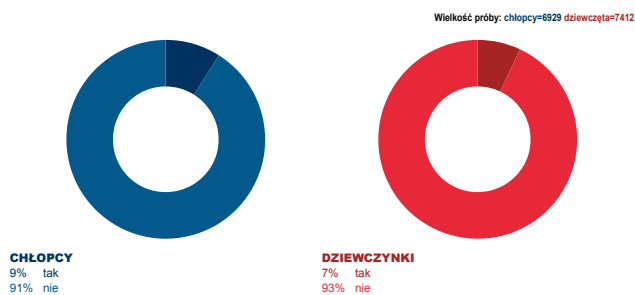
Pierwszy kontakt z marihuaną wśród gimnazjalistów odbywa się zazwyczaj za pośrednictwem kolegów i koleżanek (chłopcy – 9%, dziewczęta 8%). Można powiedzieć, że 64% chłopców i 89% dziewczynek, spośród tych którzy przyznali się do spożycia marihuany, zostało poczęstowanych przez kolegów. Pozostali spróbowali sami (chłopcy – 2%, dziewczęta 1%). Reszta chłopców przyznaje, że marihuaną zostali poczęstowani przez rodziców lub innych dorosłych, jak również podkradli dorosłym (wszystkie trzy kategorie odpowiedzi po 1%).

Wykres 49. Gimnazjum. Po raz pierwszy marihuany (THC) spróbowałeś/spróbowałaś:

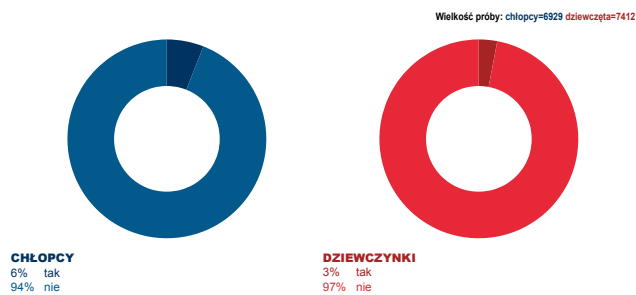

Odnosząc się do samego palenia marihuany przez badaną młodzież można powiedzieć, że co jedenasty chłopiec (9%) i co czternasta dziewczynka (7%) przyznaje się do zapalenia marihuany w ciągu ostatniego roku przed badaniem. Z kolei wśród przyznających się do zapalenia marihuany w ciągu ostatnich 30 dni wskaźnik odpowiedzi twierdzących spadł do 6% u chłopców i do 3% u dziewcząt. W celu dokładnego zobrazowania skali zjawiska warto wspomnieć, że spośród badanych uczniów, którzy przyznali, że kiedykolwiek zapalili marihuanę 40% chłopców i 27% dziewcząt zapaliło ją w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem ankietowym.

Wykres 50. Gimnazjum. Czy paliłeś/paliłaś marihuanę (THC) w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

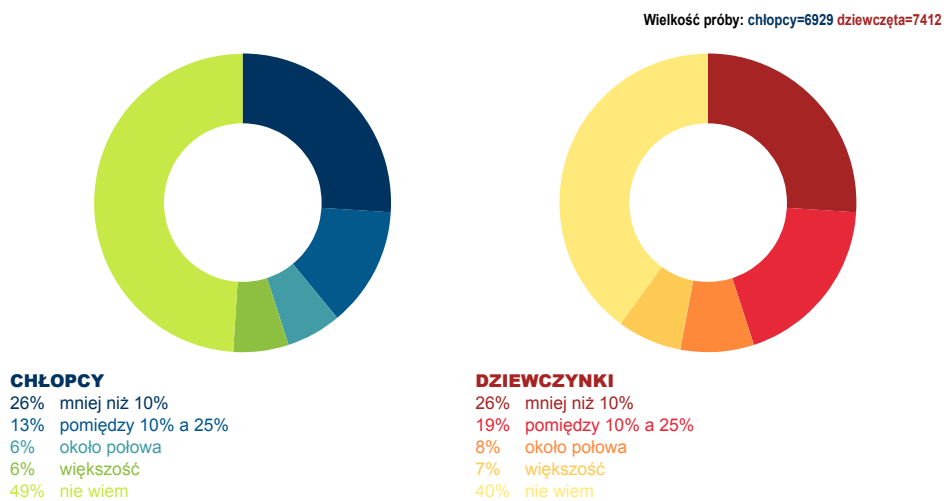

Wykres 51. Gimnazjum. Czy paliłeś/paliłaś marihuanę (THC) w ciągu ostatnich 30 dni?

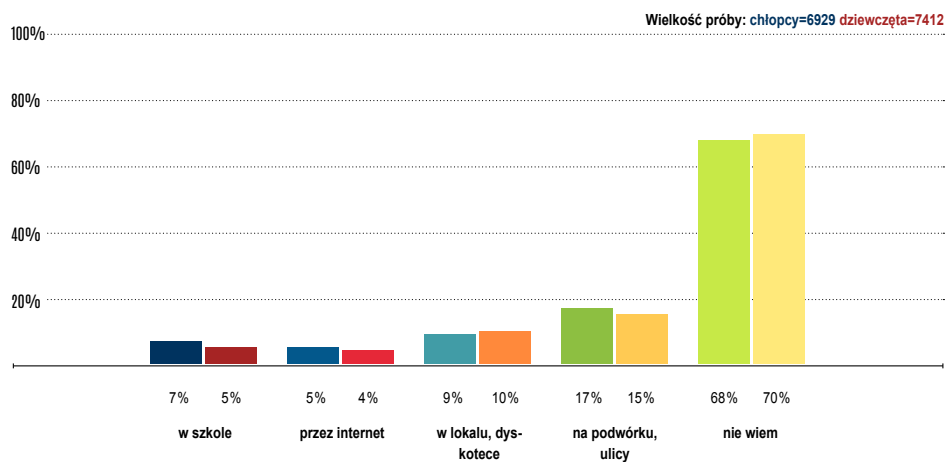
W kwestionariuszu ankiety zapytano także badanych o podanie ilu spośród ich rówieśników paliło marihuanę przynajmniej raz w życiu. O swoich rówieśnikach częściej wypowiadają się dziewczęta (60%) niż chłopcy (51%). Nie więcej niż co czwarty badany zgodnie stwierdził, że wśród jego znajomych jest około 10% tych, którzy kiedykolwiek palili marihuanę. Mniej więcej 13% chłopców i 19% dziewcząt wskazało na 10% do 25% palących. Spośród badanych 12% chłopców i 15% dziewcząt jest zdania, że wśród ich rówieśników ponad połowa już miała kontakt z marihuaną.

Wykres 52. Gimnazjum. Ilu, wg Twojej oceny, Twoich rówieśników paliło marihuanę przynajmniej raz w życiu?

Odnosząc się do opinii badanych gimnazjalistów w kwestii potencjalnych źródeł pozyskiwania marihuany uczniowie w zdecydowanej większości nie wiedzą gdzie potencjalnie mogliby kupić marihuanę (chłopcy 68%, dziewczęta – 70%). Biorąc jednak pod uwagę, że prawie co trzeci gimnazjalista jest w stanie wskazać miejsca dostępu do marihuany można mówić o powszechności dostępu do narkotyków wśród uczniów szkół gimnazjalnych. Badani głównie wskazali podwórko, ulicę (chłopcy - 17%, dziewczęta - 15%), następnie lokal, dyskotekę (chłopcy - 9%, dziewczęta – 10%) jako te miejsca, w których można zaopatrzyć się w marihuanę. Spośród badanych 7% chłopców i 5% dziewcząt jako miejsce, w którym można kupić ten narkotyk wskazało szkołę, a 5% chłopców i 4% dziewcząt wskazało internet.

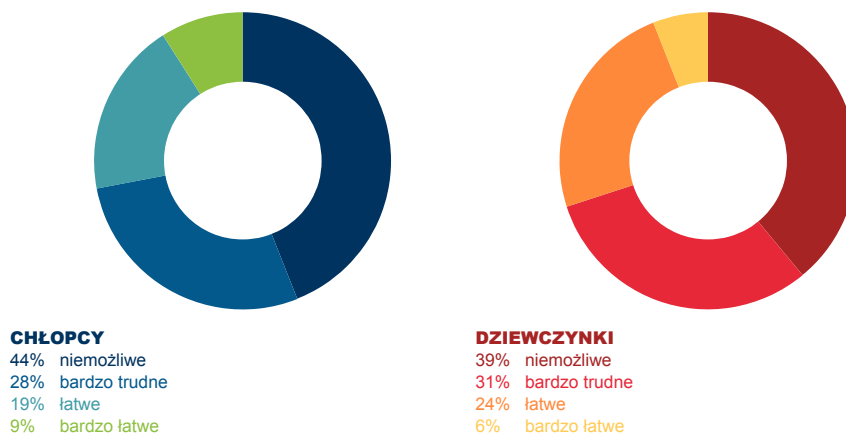
Wykres 53. Gimnazjum. Gdzie, Twoim zdaniem, najłatwiej kupić (zdobyć) marihuanę?

W kwestionariuszu ankiety skierowanym do uczniów szkół gimnazjalnych postawiono kilka pytań dotyczących dopalaczy. Jest to nowe zjawisko związane bezpośrednio z zażywaniem środków odurzających przez młodzież. Sprzedaż dopalaczy na terenie Polski jest zabroniona. Zakaz sprzedaży dopalaczy na terenie Polski wprowadziła nowelizacja do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (ustawa z 8 października 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Dz. U. z 2010 r. Nr 213, poz. 1396). W tej nowelizacji wprowadzono zasadę, że tzw. dopalacze mieszczą się w definicji „środka zastępczego” (art. 4 pkt 27 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii), a wprowadzanie do obrotu środków zastępczych jest zakazane na podstawie art. 44b ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

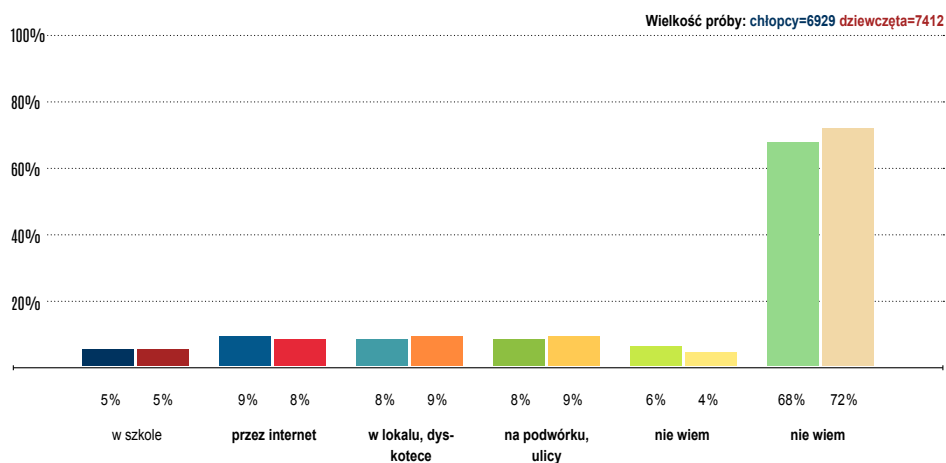
Respondentom postawiono pytanie: *jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie dopalaczy, gdybyś tego chciał/chciała?* Według wskazań badanych zdobycie dopalaczy byłoby niemożliwe dla 44% chłopców i 39% dziewcząt. Dwóch na siedmiu badanych chłopców wyraziło opinię, że zdobycie dopalaczy byłoby dla nich bardzo trudne (28%), jednak tyle samo stwierdziło, że nie miałyby z tym żadnych problemów (łatwe – 19%, bardzo łatwe – 9%). Z kolei zdobycie dopalaczy byłoby utrudnione dla 31% dziewczynek, a łatwe dla 24%. Co szesnasta dziewczynka wyraziła przekonanie, że ze zdobyciem dopalaczy nie miałyby żadnych problemów (6%).

Wykres 54. Gimnazjum. Jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie dopalaczy, gdybyś tego chciał/chciała?

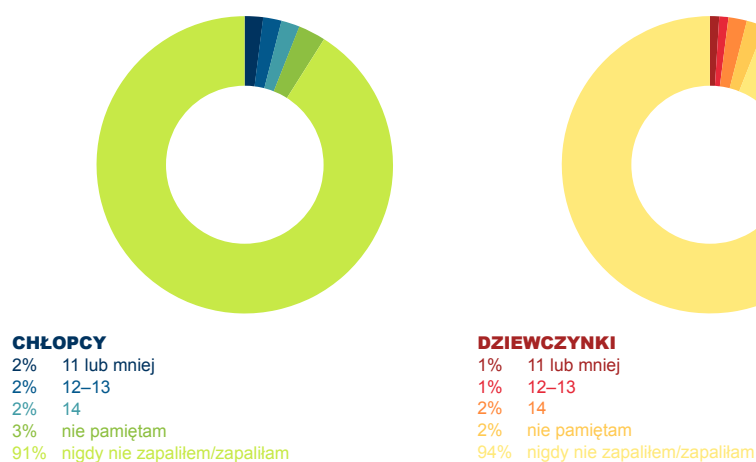
Jeżeli chodzi o źródła dostępu do dopalaczy, to mniej więcej trzy czwarte badanych (chłopcy – 74%, dziewczęta – 76%) wyraziło opinię, że nie wie gdzie najłatwiej kupić dopalacze. Pozostali badani wskazali takie miejsca, jak: lokal, dyskoteka (chłopcy – 8%, dziewczęta 9%), tak samo jak podwórko, ulica oraz internet (chłopcy – 9%, dziewczęta – 8%). Co dwudziesty badany (chłopcy i dziewczęta po 5%) jako miejsce, w którym najłatwiej jest kupić dopalacze wskazał szkołę.

Wykres 55. Gimnazjum. Gdzie, Twoim zdaniem, najłatwiej kupić (zdobyć) dopalacze?

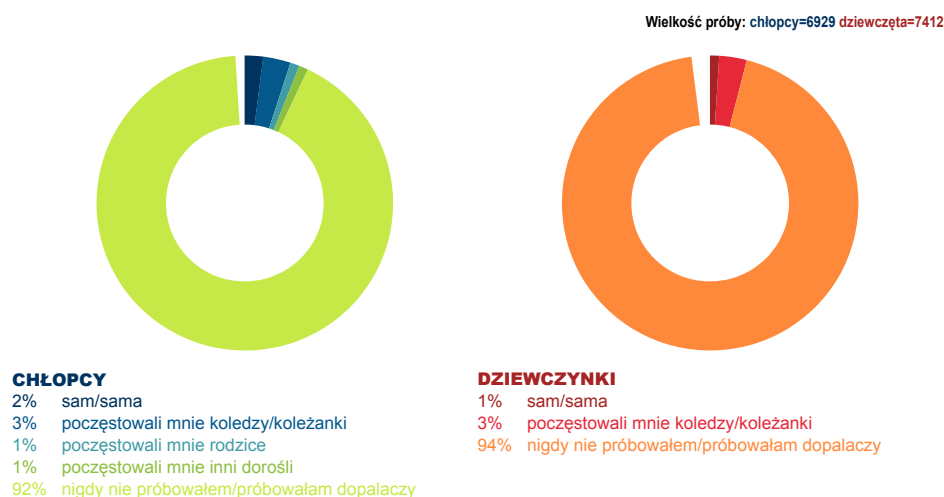
Kwestionariusz ankiety zawierał także pytania dotyczące bezpośrednich doświadczeń z dopalaczami. Badanych zapytano ile mieli lat, gdy zdarzyło im się po raz pierwszy w życiu spróbować dopalaczy. Zgodnie z deklaracjami zaledwie 9% chłopców i 6% dziewcząt przyznało się do zażycia dopalaczy, spośród których 22% chłopców i 17% dziewcząt zażyło dopalacze jeszcze przed ukończeniem 11 roku życia i tyle samo w wieku 11 – 13 lat. Nieco więcej niż co piąty chłopiec (22%) i co trzecia dziewczynka (33%), którzy przyznali się do zażywania dopalaczy swój pierwszy kontakt z dopalaczami mieli jeszcze w wieku 14 lat. Co trzeci chłopiec i tyle samo dziewcząt nie pamięta, kiedy nastąpił ich pierwszy kontakt z dopalaczami (chłopcy i dziewczęta po 33% spośród ogółu próbujących dopalaczy).

Wykres 56. Gimnazjum. Ile miałeś/miałaś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu spróbować dopalaczy?

Dopalaczami, podobnie jak marihuana, badani są zazwyczaj częstowani przez kolegów lub koleżanki. Spośród ogółu badanych 3% chłopców i dziewcząt zaznaczyło tę odpowiedź, co daje mniej więcej 33% odsetek spośród osób, które kiedykolwiek spróbowały dopalaczy. Pozostałe wskazania dotyczą samodzielnego spróbowania dopalaczy (chłopcy – 2%, dziewczęta – 1%). Mniej więcej 140 chłopców spośród 6 929 wyznało, że pierwszy raz dopalaczami poczęstowali ich inni dorośli lub rodzice (inni dorośli – 1%, rodzice – 1%).

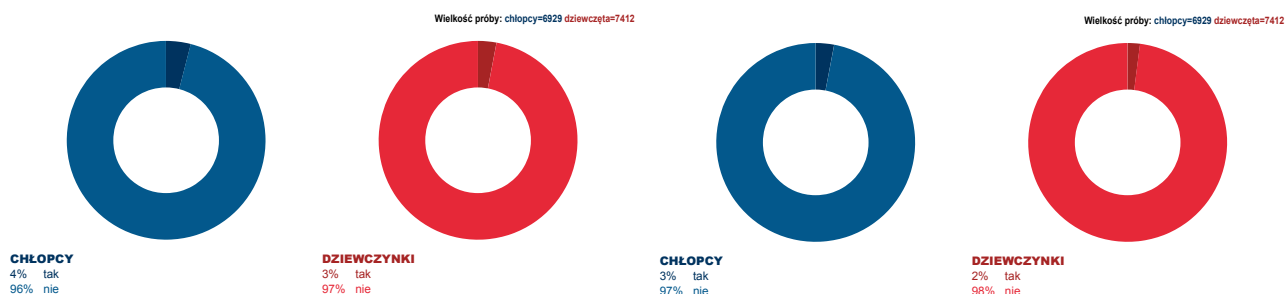
Wykres 57. Gimnazjum. Po raz pierwszy dopalaczy spróbowałeś/spróbowałaś?

Zagadnieniem któremu warto się przyjrzeć dokładniej jest częstotliwość zażywania dopalaczy. Okazuje się, że spośród gimnazjalistów, którzy w ogóle zażywają dopalaczy duża część z nich zażywa je co najmniej od roku i można tutaj mówić o regularności. Na postawione pytanie: *Czy zażywałeś/zażywałaś dopalacze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?* 4% chłopców i 3% dziewcząt zaznaczyło odpowiedź tak, podczas gdy niewiele mniej badanych zażywało dopalaczy w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem (chłopcy – 3%, dziewczęta – 2%).

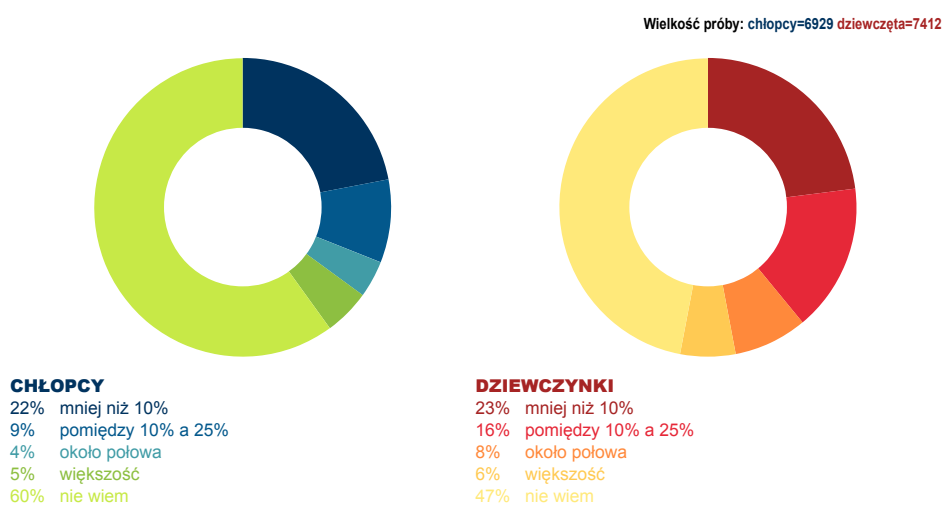
Wykres 58. Gimnazjum. Czy zażywałeś/zażywałaś dopalacze w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

Wykres 59. Gimnazjum. Czy zażywałeś/zażywałaś dopalacze w ciągu ostatnich 30 dni?

W kwestionariuszu ankiety zapytano badanych o podanie ilu spośród ich rówieśników próbowało dopalaczy przynajmniej raz w życiu. O swoich rówieśnikach częściej wypowiadają się dziewczęta (53%) niż chłopcy (40%). Nieco więcej niż co piąty badany zgodnie stwierdził, że wśród jego znajomych jest około 10% tych, którzy kiedykolwiek zażywali dopalaczy (chłopcy – 22%, dziewczęta – 23%). Mniej więcej 9% chłopców i 16% dziewcząt wskazało na 10% do 25% próbujących dopalaczy. Spośród badanych 9% chłopców i 14% dziewcząt twierdzi, że wśród ich rówieśników ponad połowa już brata dopalacze. Można tutaj mówić o pewnej prawidłowości. Mianowicie, dziewczęta częściej są przekonane, że wśród ich znajomych więcej jest osób, które kiedykolwiek zażywały dopalaczy.

Wykres 60. Gimnazjum. Ilu, wg Twojej oceny, Twoich rówieśników próbowało dopalaczy przynajmniej raz w życiu?

6. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Podsumowując rozważania na temat związany z paleniem przez młodzież papierosów, pić alkoholu oraz paleniem marihuany i zażywaniem dopalaczy należy stwierdzić, że papierosy nadal stanowią problem, który jest kumulowany przez alkohol i narkotyki. Badani uczniowie najczęściej sięgają po papierosa w okresie przejściowym ze szkoły podstawowej do gimnazjum. Podobnie jest z sięganiem po alkohol i narkotyki i dopalacze.

Warto podkreślić, że badani uczniowie zazwyczaj są motywowani przez swoich kolegów lub koleżanki. Dotyczy to wszystkich sfer, zarówno palenia papierosów, picia alkoholu, jak również

palenia marihuany i zażywania dopalaczy, chociaż uczniowie, głównie szkoły podstawowej, podkreślają, że pierwszym alkoholem poczęstowali ich rodzice. Nie bez znaczenia pozostaje fakt przystawionej lampki szampana w noc sylwestrową. Być może staje się to przyzwoleniem dla młodych, wchodzących w życie ludzi.

Podjmując kolejne badania nad młodzieżą w kontekście zażywania substancji psychoaktywnych należy zastanowić się nad problemem grupy odniesienia i wpływu, jaki wywiera na podejmowane w niniejszym raporcie problemy społeczne. Stawiając w korespondencji zagadnienie zażywania środków psychoaktywnych z opinią o zażywaniu środków przez młodzież należy stwierdzić, że dużą rolę może odgrywać grupa odniesienia. Młodzi ludzie częściej wskazują, że „ktoś coś robi” niż sami się przyznają do tego, że np. palą papierosy, piją alkohol.

Poza tym warto zastanowić się nad problemem dostępności papierosów i alkoholu przez badaną młodzież. Zgodnie z deklaracjami badani nie mają dużych problemów z zakupem papierosów oraz alkoholu mimo tego, że sprzedaż zarówno papierosów jak i alkoholu osobom do 18 roku życia jest w Polsce zabroniona. Odnosząc się do zagadnienia skutków jakie może wywołać nadmierne spożycie alkoholu należy jednocześnie dotożyć wszelkich starań w celu edukacji młodzieży o negatywnych skutkach palenia papierosów i picia alkoholu z jednoczesnym edukowaniem osób dorosłych, które mogą być gwarantem przestrzegania prawa.

Podobne rozwiązania mogą być zastosowane w doniesieniu do marihuany i dopalaczy. Z jednej strony należy dotożyć wszelkich starań do prawnego zagwarantowania zakazu sprzedaży tych substancji połączonego z egzekwowaniem prawa. Niezwykle ważne jest edukowanie młodzieży i dorosłych o negatywnych skutkach zażywania tych uzależniających szkodliwych substancji. Edukowanie to mogłoby się odbywać zarówno w postaci otwartych wykładów, spotkań z młodzieżą, ale też poprzez opracowanie kampanii społecznych mających na celu, nie tyle edukację w zakresie profilaktyki ale, co wydaje się być ważniejsze, uwrażliwienie opinii publicznej na fakt, że problemy związane z paleniem papierosów, piciem alkoholu, czy też paleniem marihuany i zażywaniem dopalaczy nie zniknęły z życia młodego człowieka, a są nieodłącznym elementem procesu dorastania przynajmniej dla części z nich.

Autorem opracowania wyników badania jest dr Błażej Dyczewski. Doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii, badacz społeczny i marketingowy. Zajmuje się świadomością ekologiczną i kampaniami społecznymi. Specjalista w zakresie analizy danych statystycznych za pomocą IBM SPSS Statistics. Trener technik sprzedaży i komunikacji społecznej, wykładowca akademicki, szkoleniowiec. Autor publikacji naukowych, m.in. *Kampanie społeczne w odbiorze współczesnej młodzieży* oraz *Kampanie społeczne, jako szansa w przewyżczeniu społecznej defaworyzacji*.